

OBSERVATORUL

Revistă de orientare culturală

BCU Cluj / Central University Library Cluj

IX-5-6

MAI — Iunie 1936

OBSERVATORUL

Revista de orientare culturală

CUPRINSUL :

Ion Nicoară : Augustin de I. Malègue și un fragment, traducere.

Traian Tămaș : Originea și locul omului în natură.

Buletin literar :

BCU Cluj *Ramiro Ortiz* : Călătoria mea în Spania.

Iulian Gr. Popa : Infiorări

Mia Frollo : Colț provincial.

Miriam : Colțuri (roman)

Buletin social :

Petre Petrinca : Episcopia de Hajdudorog

Buletin artistic :

Lucca della Robia : Reflecții în jurul picturii murale.

Insemnări :

M. F. : Notele intime ale lui Bethowen.

„ „ „Speranza Cardini“.

Augustin

de I. Malègue

În jurul celui mai bun roman francez contemporan

François Mauriac într'unul din ultimile sale interviewuri, spune cu drept cuvânt, că deși au apărut multe, foarte multe romane în ultimul timp, foarte puține se pot numi cu drept cuvânt un roman. Mai toate sunt vaste anchete de viață socială, sau pretexte de credo-uri politice. Mai spune François Mauriac că un roman are mai ales valoare prin poezia ce o desfășoară..... Și mă gândeam la toată poezia laudelor, aceia specială de „terroir“, din romanele sale, care chiar în momentele cele mai întunecate de suflete ce lunecă spre rău și am în minte scene din „*Les anges noirs*“, ca o ochitură în atâtă beznă se desprinde parful special de pini amestecați cu gustul mării ce se ghicește și cu pâinea caldă din casa copilăriei. Da, un roman bun desprinde o poezie specială, ruptă din locul de unde a fost creat, dar nu numai atât... Un roman înseamnă mai ales un vast peisagiu de suflete, dominate de unul sau două caracteristice, care înoadă o acțiune firească, simplă humană, ce ar părea la fel cu viața cotidiană, dar transpusă cernită prin sita gândirii... ridicată deasupra printr'un simț al responsabilității... dincolo de viața cotidiană. Un roman mai cuprinde în țesătura lui și aceiași pătrundere vastă socială, din vremea în care este desprinsă, judecată în esență, strânsă toată cu luciditatea unui spectator urcat pe coline și privind un ansamblu viu, a căror legi le-a prins și le arată cum conduc destinul vieții.

Intr'una din conferințele ținute anul acestea, părintele Louis Barral deplângea decăderea romanului cu intrigă exterioară, când

drama vie, cu adevărat adânc umană ar fi trebuit să fie cea dintâi creatură și creatorul său. Ii vom răspunde că un asemenea roman s'a scris în Franța și-i vom aduce aminte de „Augustin“ a lui Malègue.

Nu cunoaștem pe domnul Malègue, am auzit numai vag că ar fi un profesor de liceu într'o mică provincie franceză, că este un modest, un timid.... că este primul său roman.

La sfârșitul ultimului volum sunt notate două orașe, unde a fost scris Londra și Leysin. Londra e pusă un moment viu și pitoresc în romanul lui, iar Leysin ne arată o dureroasă viligiatură ce i-a influențat adânc și viața și inspirația de oarece Augustin moare de ftizie într'un sanatoriu din Elveția... Pe de altă parte, Augustin e din familie de profesori, profesor el însuși ca și autorul său... Romanul capătă deodată puterea unei confesiuni. Se stabilește parcă un fel de pasionată aducere aminte, în afinitate cu o creiere sursă poate toată din fantezia poetului... Nu știm și vagul acesta are un farmec discret, ce sfâșie inima în singurătate ~~BCU~~ Sub formă de confesiune și începe romanul — cu primele amintiri dela copilărie,.. Augustin crescând lucid și ele atunci deosebindu-se prin ceva care-l va înălța brusc din mediul său de mică burghezie, între un tată profesor de liceu fiu, cult dar timid, stângaciu, retras în el însuși, incapabil să-și stăpânească clasa, un dechisat, un învins înfine și mama plină de iubirea umilă și totală pentru ai săi, dar confundându-se pe veci cu provincia mică de unde s'a născut și unde va muri, piatra frumoasă înfășurată în iarba aceluiaș ținut.

Augustin crește între rosariul mamei și drumul cu ea la biserică și latinismul tatii ce i-l va strecura în suflete numai lui, cu iubire în plimbările lor solitare, odată cu un fel de îndoială în credința, născută din scepticismul studiului păgân.... Ii va trece într'un suflet gata să prindă un criticism al dogmei, o îndoială intelectuală cea mai periculoasă pentru a feri deja prea meditativă, prea cercetătoare, lăsată singură să se vadă într'un mediu, unde să înalțe superior și pe care l domină de la început..

Două alte amintiri ale copilăriei vor domina toată viața lui Augustin. O vizită făcută împreună cu tatăl său la o nobilă din provincia lui...

„*La doueriére de Prefailles*“, unde mai ales îi va rămâne în minte răsul argintiu și înfățișarea de rasă a unei fetițe, apărută numai rar, ca o lumină supranaturală, în viața lui de copil ce-i va înoda firele unicului basm cu zâne, sprijinit pe o realitate atât de fugace încât se va înfrăți cu visarea. Și călătoream sus la munte, în vară la ai săi, în trenul de clasa III-a și apoi în diligență... spre pământurile muntoase din Cantal. O simfonie wagneriană pare descrierea acestei călătorii unde toate ceremoniile sunt amestecate. Mirosul pădurii pe unde trec, aspectele de suflete locale și de colțuri de viață țărănească, ritmul diligenței, frenezia sufletului de copil ce gustă în plin emoții deosebite... părinții lui atât de diferenți în atâta debordare de viața toată adunată în inima mică cu putere de simțire atât de deosebită... Este mai ales impresionată ajungerea în mijlocul pădurii, la o capelă... cu sunete de clopot în freamăt de frunză. Mama chiamă simplă copii în jurul rozarului ce trebuie spus, tata izolat de grupul prins, va fi fermecat numai de pitoresc, nuanțe sufletești ce vor țese paalele simțirea lui viitoare... Va fi un copil adânc prins ca mama lui, dar... Familia de Prefailles îi va rămâne ca fond debasm intangibil... Intre munte vara și liceu iarna, va crește Augustin... Aceste sunt firele ce-i vor înoda viața sau care mai degrabă se va servi creatorul său să-i conducă originala viață, lăsând-o totuși să se sbată singură, și numai în umbra veghind... „*Le maître est là*“.

Un eveniment tranșează în viața de licean a lui Augustin. către sfârșitul clasei a treia, surprindere fără voia lui o conversație obscenă între camarazi, care-l lămurește irevocabil asupra unei anumite vieți ascunsă și murdară. Aci îi apare și mai bine prin contrast: „Evidemment il manquait d'humour, de légèreté, d'ironie. Il exagérait le sérieux des choses; il ignorait l'élégance de l'immoralisme et l'efficace des apparences nonchalantes“.

Nu-l impresionează prea mult, dar îi deschide fereastra spre o viață trăită de cei mai mulți cu o inconștientă zisă firească, simte nevoia să-și spele sufletul și merge la spovadă, dar chiar felul cum intră, cum își îndeplinește datoria, în care fusese crescut, are un fel de critică conștientă, îl lămurește mai mult asupra firei lui decât îl apropie cald de confesional :

„Aussi connu — il un degré de plus dans sa maturité

d'adolescent, le bienfait indirect d'une épreuve honteuse, une forte alliance entre son intégrité morale et son catholicisme natal, une sorte de propreté avertie, assez hautaine, et comme un mépris documenté“.

Când fu în clasa doua, zâna visurilor sale de copil se căsătorește cu un negustor bogat dela Lyon, pentru ca să-și salveze averea. „Il sentit passer dans son coeur, comme à certaines cérémonies de deuil officiel anglo-saxon, une minute de silence“.

Cu cât înainta spre bacalauréat pe care-l trece splendid, în anii de filosofie, într'un liceu complect ateu și unde se credea că religia mai dăinuește din prea multă toleranță republicană și din șiretenia preoților, Augustin își simte complect sdruncinată temelia religiei lui. Ea era studiată senin, cu un moment într'o evoluție. Incepe lupta în sufletul său: Uneori când filosofia desfășura suprafețele sale într'o complectă indiferență față de directivele date de Dumnezeu omului, sufletul lui Augustin era plin de o bucurie mândră austeră simțind prezența lui Dumnezeu puternică și revelat în întregime prin contrast, tocmai în lumea intelectuală și numai că-i apărea ca o speranță care se va îndeplini într'un moment al viitorului, când convergințele vor fi totale.

Dar alte ori se petrecea contrariul cugetarea părea că scapă de modelajul venit de sus, inferiorul pretindea să dea naștere superiorului, fără direcție, fără finalitate printr'o complexitate a lucrurilor fără suflet. Sentimentul și noțiunea chiar de Dumnezeu nu erau decât materie de sinteză finalmente tot atee. A primit la început îndoiala cu gândul de a o domina mai târziu și odată cu criza adolescenței, el are criza acută religioasă. În jurul lui, viața continuă indentică — mama devotată și pioasă, sora lui mai mică la școală, la călugărițe, inteligentă și ea, chemată poate și ea la o viață excepțională de suferință, dar pătrunzându se definitiv de credință.

Și deodată, brusc, se manifestă Dumnezeu — La șaisprezece ani, Augustin cade greu bolnav. — În convalescență, într'o după amiază de vară, gustul cititului îi apare ca semnul cel mai evident de însănătoșire. Intelectualitatea lui se delectează firesc cu intelectualul creștin care era Pascal. Il deschide acolo unde

el vorbește de misterul lui Isus. Era complet singur, lectura se transformă în meditație, pricepe acel ceva de dincolo de literele cărții, îl simte pe Isus al lui Pascal, dar și al lui, mintea se urcă, harul coboară și într'o frenezie de suflet dureros de dulce, simpte irevocabil chemarea. Dumnezeu îl chema la el, la o vocație specială! Luptă cu el însuși, îi vin în minte succesele de carieră ce-l așteaptă, legăturile de fericire ce făurise... Deoparte viața chiar cu chemările ei cele mai nobile de cealaltă parte părăsirea vieții de pe pământ pentru Dumnezeu... Augustin rezistă, se refuză... Aci este nodul romanului și partea lui cea mai adâncă, partea care leagă o realitate de invizibil.

Și viața, viața care și-a ales-o de bună voie începe pentru Augustin... firele copilăriei se strâng împrejurul lui toate. Studii strălucite îl duc la Paris până la cariera universitară, într'un mediu unde toate curentele de idei se întâlnesc și o vanitate de oameni care rând pe rând atrag și împing la discuție sufletul lui chinuit de aceleași îndoeli, mereu mai accentuate, dar păstrându-se demn, pur și taciturn, pentru destinul urzit în umbră: numai mândria e din ce în ce mai accentuată, un fel de mândrie, de izolare mai degrabă, într'un fel de bunătate sterilă...

Dumnezeu îi va trimite un înger... În viața pe care și-ă ales-o Augustin va întâlni iubirea... Anne de Prefailles altă încarnare de vis, nepoata celei întrezărită în copilăria lui... În mediu de castel, în luxul rafinat unde bogăția ajută casa și unde e firesc și locul de intelectuali de o rasă tot atât de mare — Omește vorbind Augustin, cu iubirea lui de mână, apare atât de extraordinar, cu promisiuni de fericiri atât de mari, în demnitatea retragerii dureroase ce lui i se părea firească, încât Anne îl cheamă la ea prin intermediul episcopului din partea locului. Scenele din castel, unde muzica se îmbină cu noaptea de lună plină și jocurile delicate, de suflete deabia ghicite în colțurile unde luxul adevărat își pune și el discreția, sunt de o poezie atât de vaporosă, încât ar putea fi puse în versuri...

Dar Dumnezeu îi trimite suferința, cu forțata renunțare...

Intors acasă, în automobilul unde plânsese de bucurie, (la firea lui Augustin toată, ce însemna un asemenea plâns!) Găsește boala. — Mama lui și mai ales copilul surorii rămasă singură în viață, cu toată iubirea ei, fericirea ei, în copil... O poartă

se închide greu între viața întrezărită și monotonă tragică din viața familiei, rămasă în burghezia ei umilă și Augustin este de forță să-i întâmpine avalanșa! — Rămâne lângă ai lui, copilul moare, mama moare... și el cade iar bolnav — consultat doctorul, are un început de ftizie și tot el dase ftizia copilului... ce te impresionează în aceste pagini dureros de lente este extrema delicatețe de sentimente, răbdarea sufletelor înlănțuite între patru ziduri; în zare muțenia castelului, peste care s'a pogorit în sufletul lui Augustin negura renunțării definitive...

Poarta întrezărită a unui paradis pământesc și-a închis definitiv porțile și puntea a fost ridicată. Mama sfârșește blândă, umilă, cum a trăit, sfântă în viața ei îndeplinită la fel până la capăt... Sora nu are un reproș, primește totul dela Dumnezeu cu durerea, cât de mare să fie, nu este în stare să devie nedreaptă și Augustin pleacă singur într'un sanatoriu din Elveția — și-a priceput viața. Nu dă la o parte nimic, suferă în plin solitar dar nu întrebuințează nici o energie vitală ca să se vindece. Augustin l-a simțit pe Dumnezeul său în chipul cel mai greu, cel mai crud, pe drumul redempțiunii cel mai aspru — pe drumul propriei sale intelectualități și în armonie cu firea sa — „*Pentru fiecare suflet, Dumnezeu este o experiență personală*“.

Pe patul de moarte, îi vine prietenul care știuse să răspundă imediat chemării și se făcuse preot... Conversația ultimă între ei doi atât de caracteristică închee romanul într'o lumină mistică ce-i moaie ultimele rezistențe.

— Unde erai Doamne, în timpul atâtor amărăciuni?

— Dar... lângă tine.

Sunt foarte la modă romanele germane... Zweig Schnitzler. o serie infinită de accidente o lunecă pe femeie singură, din iubire în iubire, meschin omenști toate, într'o lumină cenușie de viață fără orizont... Câte romane nu se scriu astfel, în felul cum Maupassant scrise odinioară.. „*Une vie*“.

Malégué pune un suflet excepțional în alt plan de viață și intră în literatura integrală, unde sufletul așa cum este el înlocuit din divin și uman își cere toate drepturile și poate pretinde la adevărata și reala lui dramă. De aceia am spus că romanul lui Malégué este cel mai bun, pentru că în el se res-

frânge toată viața de acum, care ca și cea de câteva mii de ani, ori cât am vrea să nu ținem seama de acest lucru, tot Dumnezeu o conduce și el este prezent, în eternitate, la toate destinele oamenilor.

Ioan Nicoară

Augustin de I. Malégué, fragment

Copilul acesta trăia, la data de care vorbim, cu cel mai desprețuitor idealism; Acel care te îndepărtează cel mai mult de oameni. În cursul lungilor lor plimbări de Duminică, în timpul acid de Martie între ploii rezezi și soare... Domnul Méridier îi arăta aerul plin de pasiune candidă, frumusețea violentă și virgină a petalelor de un trandafiriu aproape omenesc, ce veneau înaintea foilor, pe ramurile care întâmpina primăvara; în livezi.

— Comentăm, spunea el, peisajul și nu știm numele arborilor roditori. Piersici? Meri?.. Nu știu.

— Am ales răspunse Augustin, partea cea mai bună.

— Mi-e cam frică că tocmai ea ne-a fost luată, răspunse tatăl său cu gentilețea ironică pe care o întrebuița față de el însuși, asupra oricărui lucru, când se simțea bine dispus.

Ei citeau puțin jurnalele. Trăiau la o parte de viața orașelului lor. Augustin se întoarse într'o zi dela liceu, cu appiat, extern acum, tatăl său mutându-și acolo portofoliul de asigurări și agenția afacerilor. Afișuri galbene sau stacojii acopereau primăria, tribunalul și oriunde se putea pune unul, până și pe trunchiurile de copaci, de pe bulevardul gării. Augustin se miră.

— Dar nu vei ști niciodată nimic? se indignă Appiat. Sunt alegerile municipale. Moderații încearcă să răstoarne primăria radicală a lui Marguillier, tata Marguillier, Marguillier fără post.

În timp ce gândirea lui Augustin era dusă către cursul de morală civică, mărginită de Sociologie pe care o profesă domnul Rubensohn, Appiat socotea numărul de funcționari ai drumului de fier, veniți odată cu mărirea gării, lucrătorii noului atelier de țesătorie, sucursala unei case din Saint-Etienne, acei ai uzinei

idrollectrice în construcție. Mai esențiale decât orice vederi filozofice, precizuni de cifre îl atrăgeau.

— Va fi de pomină, duminica aceia, murmură el. Dar în duminica aceia Augustin nu văzu nimic, rămase în pat suferind. Ii părea rău de cursurile la care avea să lipsească, de dezoanarea notițelor sale prin golurile ce vor trebuie complectate cu cele aduse de alții. Credea că boala nu va trece dincolo de vacanța Paștelor; dar ea atinse această limită, și dincolo, prelungită cine știe cât.

Dar într'o zi totul merse mult mai bine. Dormi zece ciasuri mărețe, într'un opac absolut, fără visuri, fără acele luminișuri de stofă uzată, pe care o traversează lampa insomniei. „Dați-i de mâncare“ spuse doctorul, cafeaua cu lapte numai coborâ prostește fără să fie luată în seamă, imitând apa caldută. Parfumul familiar și reînnoit tot deodată, reînprospătat arată relieful sgăriat al lucrurilor noi. Avu timpul să valorifice în treacăt, dulceața sa plină de spumă, gustul sprinten și vesel, acel gust al cafelii, care numai ei îi aparține. Aerul intra prin fereastra larg deschisă. Peste puțină vreme, Augustin a putut să-și odihnească capul într'un cuib de perne care împodobeau fotoliul lângă fericita fereastră.

Atunci și numai atunci cunoscu el farmecul de ce respira. Un aer de tot proaspăt, abundent, niciodată întrebuințat, căzut din cer, chiar în dimineața aceia, curgea prin deschizătura buzelor, îl menținea ca într'o baie interioară rece și aburată, împingând gândul către izvoarele din munți, către ghețarii pe care niciodată nu-i văzuse, Era totul vesel, plin de parfumul grădinilor. Anul îi prezenta bucata de primăvară suplimentară, rezervată bolnavilor; primele zâmbete de April, de care ei nu se bucurase, perzistau încă, păstrate pentru ei. Cristina mai mergea în vârful picioarelor, dar era numai ușurință, sbor, fericire.

O moliciune mai persista, care-i făcea patul atât de savuros! cearceafurile aveau ca curbele corpului o atingere amicală, minuțioasă, și discutată în felul unei odihne între cer și pământ, în nouri mitologici peste un aer îngroșat și legănător.

Gustul cărților îi reveni, dar puțin câte puțin. Le aduse o detașare, ca un fel de osteneală pentru lucrurile prea iubite, o

dorință de rătăcire prin alte țări, unde totul ar fi nou, limbi, geografie, amănunte despre orașe și despre oameni. De la ferastră, în fața grădini care domina fotoliul său de bolnav se vedea venindu i în față ondularea plină a frunzelor. Convalescența oaspete lung se eterniza în fața ușilor. Și capul încă greu îndată ce avea pretenția în chip firesc, să rămâie drept pe umeri, era pe perne aerian. Cum pentru fermecări lăncede, Ediția Braunschweig a lui Pascal se afla în mâinile sale, cartea asta o revede el, când după multe schimbări și ani, își aduce aminte de timpul din viața lui și de emoția particulară pe care avea să o întâlnească.

Era cufundat în Rugăciunea pentru buna întrebuințare a babei. Frazele unite într'o densitate de lichid greu curgeau până la inima lui, de a cărei malabilitate sentimentală se minuna cu aceeași mișcare cu care absorbea aerul curat. Ele îl loveau ușor, prin întreruperi de părere de rău blânde, jumătăți de contrițiuni, pentru că se simțea nu la fel, cu detașarea pe care o arăta Pascal, și mai ales fără dorul de a-i semăna.

„... Nu-ți cer nici sănătate, nici boală, nici viață nici moarte; dar să hotărășii de sănătatea mea, boala mea, viața mea, moartea mea. Nu știu care-mi este de folos...“ Aceste vorbe nepotrivite, cu cariera sa, cu situația sa, cu nevoile sale, rezervate sufletelor mai apropiate de sfinți, poate nu explicau îndeajuns, pentru inimile obișnuite, decât o datorie de admirație, de nostalgie și de umilință? Poate pretindeau la mai mult? I se părea lui Augustin că nu trebuie să discute nimic, să învinuiască pe nimeni, să se mulțumească doar să suporte această forță și această amărăciune, dealungul unei inundări de blândețe și pocăință. Boala aduna într'un curent unic împrăștiată rostogolirea vieții sale, dădea la o parte izbucnirile secundare, se asvârlea numai pe drumurile esențiale.

Era... nu-și mai aducea aminte care Duminică, cu casa tăcută, tatăl dus nu se știa unde, mama, sora plecate la o datorie duminicală. Parcă să înțeleseră cu toții săi- fie dată o oră de singurătate și de somn. Sunete de trâmbițe foarte ascuțite răsunau undeva departe la vre-o sărbătoare populară.

„Rugăciunea pentru bolnavi“ oferind printre notele sale trimeteri la misterul lui Isus, se îndreptă și el către acele pagini.

Ediția Braunschweig prezenta la acea pagină un facsimil cu cu manuscriptul lui Pascal, cu hârtia lui murdărită, trăsăturile între paragrafe, mari 8 rigizi și toate detaliile scrisului arzător. Părea că vede în jumătatea de obscuritate a unei odăi cu podeaua în carouri roși, încălzită cu buturugi, mobilată cu un pat cu polog, mână s'a palidă scriind într'o răscolire de infolio, pe urmă întrerupându-se pentru a-și sprijini fruntea.

Augustin intră în misterul lui Isus. E numai întuneric. Cuvintele, atât de dulci, atât de grele, compun fraze grave de un negru mat cu un singur început : Isus. Totul se spune pe șoptite : vorbire înceată, distinctă și perzistentă a unuia foarte bolnav dar lucid regulându-și totul înaintea morții sale.

Cum deodată, pentru prima dată, decând citise textul celebru, zărește, cu o îndepărtare de două secole pe Pascal citind și scriind în fața lui, Augustin mai contemplă acum un alt personaj. la o distanță mult mai mare încă, o individualitate blândă, simplă și foarte misterioasă, vorbind, suferind cu unul de ai noștri și totuși bănuită de o înspăimântătoare identitate, cu prea înaltul. Sunt desigur precizări dogmatice. Dar ceea ce Pascal arată dealungul penumbrelor, era mai puțin decât verbul dogmei trinității, ci pe Isus în umanitatea lui, cel care-și va vărsa tot sângele său. Așa trebuie să-l fi văzut acum două mii de ani, vreun discipol galilean nu prea informat, dar supus și bănuitor al unei mari taine.

Acel corp uman, livid, întins sub măslin, zăcând la fel cu toți, strivit, demn de milă, sudând sânge în fața morții, acest om din clasa de jos, timid, debil, cu umerii strâmpți, fricos, destul, ghicitor de noroc, mistic și mazician, hulit de ovreii fruntași, absolut ignorat de proconsulii rași, stăpânii pământului, el este toate acestea și altceva încă. O prezență formidabilă, o putere de cauză primă, se află împrejurul aducerii banale a bietului om. Pătrunde ea și e acest slăbănog, îl străpunge fără săi smulgă incognitul teribil. Această extremitate a înjosirii umane e legată de această înălțime.

Nu se distruge totuși, încă nimic din Paștele miraculos în acest întuneric de joc mare. O putere născută înfășură omul în agonie, fără să știm dacă se coboară asupra lui, sau se rărange din el, și nici pentru a lăsa moartea desprețuitor și dure-

ros să-l lovească, să-și facă un joc, să-l sânghere ca și cum ți-ar fi greșit omul. Grădina aceea plină de noapte, roșită de făclii, e neînțeles de lugubră. Trebuie să vorbești încet, să te îngenunchi, să nu dormi în timp ce Isus e în agonie.

E oare pentru că și zic tu, sau vorba de agonie? Sau această viziune a brațelor prinse în euie, înțepenite în unghiu drept într'un chln de brută? Augustin nu poate arăta motivul precis și special, dar inima-i este de ceară, unde pătrund, se învârtesc, se topesc, se taie cuvintele celui care zace. Corpul freamătă din cap până la picioare. Pendula cu deșteptător pusă pe cămin, bate în cutia deschisă cu un mic sunet meticolos. Este singurul sgomot în casă.

Cu un gest slab de bolnav, Augustin lasă cartea cu „Fensées” pe masa rotundă, lângă el, deschisă, paginile lovind lemnul. Acest flux de mizerie și de mare putere ce se revarsă din grădina măslinilor a sfârșit prin a-l înfășura pe el Augustin, după Pascal (după mulți alții). În aceleași valuri unde se scaldă Crist. Isus îi vorbește ca lui Pascal: „M-am gândit la tine, în agonია mea”. Nici o deosebire între cele două suflete; acela care ascultă acum și acela care, acum două sute de ani, auzi aceste cuvinte în înflăcărarea și lacrimile unei meditații de sfânt. Augustin nu se poate înșela, el este acela care se simte iubit, ales, solicitat. Un fel de chemare pentru că i se murmură, atinge inima sa, ca un suflu scurt.

Tăcerea în care se împrăștie această chemare este deosebită de celelalte tăceri; locuri inerte, simple absente de zgomot. Este mutismul așteptărilor, vibrând încă de solia pe care o transmisese, atent și încărcat, pătruns de o dulceață teribilă. Augustin simte confuziunea, văzându-se ales de Dumnezeu, care-l topește până la leșin.

Mai târziu, mult mai târziu, când avusese timpul să interpreteze și să compare, el revăzu aceste momente, așa cum fuseră în realitate, un punct suprem în viața sa. El medită cum și în alte dăți chemarea se făcuse cu precauțiuni fără număr pentru el și ai săi, doborâtă de chestiuni de bani, de sănătate, de carieră, de împrejurări exterioare, și toate polițele trase asupra destinului.

Dar la data aceea și în tinerețea gândirii sale, totul era

lăsat la o parte, net, redus la esențial, în jurul lui și în el, simplificat ca o cameră de călugăr; numai o podea spălată, o saltea de paie, un crucifix. Un peisagiu moral de o severitate solitară, unde privirea numai se lovește de nimic.

O energică reluare de sine îl pune pe Augustin în fortăreața lui interioară, pe care emoția izbutise să o cucerească. El Augustin, surprins în plină boală în luptă cu o chemare de o dulceață tropică. Din oboselile convalescenței sale, el trebuie să tragă deodată forțele necesare pentru a măsura chemarea cu amploarea precisă a cerințelor ei.

Sfinții, la începutul vieții lor de sfinți, ar fi întins numa decât, în ofrandă cu un coș, în vârful brațelor, detaliile viitoare ale vieții lor. Dar Augustin nu are de cât spaimă. Și ea se agită în această spaimă? Foarte mici lucruri în adevăr, neproporționate cu imensul: toată cariera sa pământească, marile concursuri, realizările deja începute... Ele opun îndemânarea prudenței și chiar devotamentul religios: „Când tu vei cuceri toate titlurile cu câtă autoritate vei putea vorbi în numele lui Crist! Cum vei fi ascultat!” Ridicări în massă de argumente și apărări pentru fericirea în pericol. Alte motive mai calde; iubirile caste, logodnele inepuizabile, toate simfoniile bucuriei. Nici un nume pentru aceste închipuiri pasionate, numai o direcție obscură, către care tind dorinți esențiale.

Momente grozave sunt acelea când Dumnezeu încredințează cu adevărat oamenilor, în însărcinarea de a-și creia viața lor, cu o delegație a compalității! Pierdută între perne, bietul cap bolnav suferă, se chinuște, în atâta incertitudine și disperare, Augustin ia din nou unicul volum, cade deasupra acestor rânduri „Doamne îți dau totul“. E o lovitură de pumn în dreptul pietului. Deci și ca acele constatări din cărți, unde cei care nu știu ce soluție să ia, o găsesc în pagina care le cade în mână, Dumnezeu s'a coborât gândindu-se la el, în chipul cel mai special, în momentul precis al nevoii lui. Ca și Pascal el a fost supus la grațiile personale de care viețile sfinților sunt pline și chiar aceia precisă a autorului Misterului, „Am vărsat o picătură de sânge specială pentru tine“. Augustin se simte dus de mare infuriată. Invârtit, inert între acceptare și rezistență, îndepărtat la fel din amândouă, fetus pe valurile agitate, își mur-

mură lui însuși, în timp ce-și ține capul numai deasupra apei: „Doamne, Dumnezeuul meu, n'am să pot“. Plânge cu suspine înăbușite, plin de părere de rău, de chin, de groaza lui Dumnezeu. Inimă pentru care se ceartă doi luptători el le măsoară tremurând forțele. Un fel de siguranță abjectă crește în disperarea lui. În zadar, aceeași voce năbușită și poruncitoare care aruncase în interior Timpul și Universalul se coboară într'o mărturisire de nepriceput: „Te iubesc mai arzător de cât cum tu ți-ai iubit ofensele tale“. Între ea și acel pe care-l urmărește se interpune un scut moale, făcând din plat simț comun, prudență omenească, pe care însă nu va putea să-l pătrundă.

Poate că luase drept chemare imediată o exaltare născută din boală?... „Ofensele tale“ dar desigur realizările permise, fericirea ta pământească binecuvântată? Cu timpul vor vedea limpede, timpul și ajutorul... Sunt mijloace legitime, voite de Dumnezeu, propriile unele reflexii, lecturile mele, sfaturi, tot atâtea criterii de toate vocațiunile posibile. Încă mai îl înspăimântă cuvântul vocațiune. Nu-l asigură decât pentru că se depărtează. Aceste fraze pentru apărare și altele la felies din nesfârșitele rezerve ale simțului practic privit rece, rațiune.

Așteptarea arzătoare se potolește. Chemarea numai insistă... Slăbește mai puțin decât pare că merge aiurea ca și cum s'ar fi înșelat, ca și cum ar fi căutat pe altcineva, pe dibuite, în aceeași oada, cu un deget care ispășește alte inimi. Un sentiment precis al pozitivului, pronunță cuvinte pe care Augustin n'ar vrea să le audă, ceva cam așa: „Te-ai apărat bine“. Dar tristețea și nesiguranța, — provocate de chemarea desprețuită, am cu ele o limpezime retrospectivă. Chemarea nu a fost nici deodată, nici izolată. Atâtea clipe anterioare între treisprezece și paisprezece ani, licăresc din noua lumină, întunecate când se produseră. Plenitudini amestecate cu speranțe fără nici o legătură pământenească, vag legate de ceva sfânt. Rare clipe luminoase, nu totdeauna în preajmă de ceremonii sau împărțășanii, venind, ducându-se fără motive mari, prin sufletul său zefire, împingeri către locuri uude altarul se vede mai aproape.

Sgomotul serbării populare se pierde spre străzi extraordinare și mereu mai depărtat pare orașul unde se mănâncă, se bea și e sgomot.

În dimineața următoare. domnul Méridier vine în odaia lui Augustin, cu un jurnal în mână zicând: „Este nevoie să ți mai spun că succesul listei lui Marguilleir este zdrobitor și republica salvată și de data asta“ ?

Mama lui deschisese fereastra și-i aduse dejunul. Un miros de imprimărie și de cafea cu lapte se răspândește în aerul dimineții.

trad. Ioan Nîcoară

Originea și locul omului în natură.

Înainte cu sute de mii de ani, glas de om nu se auzea pe pământ. Tot felul de plante și animale trăiau și omul tot nu apăruse. La un moment dat, fără nici o prevestire, se arată și omul.

Când apare? Cum apare? E obiectul cercetărilor.

În veacul al XIX-lea oamenii de știință încearcă, a soluționa definitiv, chestiunea originii omului. Gh. Darwin, Th. H. Huxley, Wallase, Weisman, Haechel și alții, bazați pe argumentul, că influința mediului, adaptarea, lupta pentru existență, selecțiunea naturală, ereditatea sunt tot atâtea cauze, cari au provocat și produs transformarea speciilor de animale, au enunțat lumii, că omul n'are originea dela D-zeu, ci se trage din momiță. La baza arborelui genealogic al animalelor, apoi, ar fi ființe reduse la constituția unei celule. Aceasta celulă dotată, după Darwin, de D-zeu, iar după darviniștii materialişti, de materia primordială cu putere de viață și lăsată în voia tuturor întâmplărilor, s'a dezvoltat în mii de ființe corespunzătoare scopului lor.

Însă în trecutul pământului întâlnim perioade, când pământul era o masă incandescentă, — stare incompatibilă cu viața. — Atunci, de unde viața pe pământ? *Oken* a presupus că în fundul mărilor există o substanță vie, care ar fi fost punctul de plecare al ființelor. Profesorul Huxley examinând depozitul argilos din fundul mării, la 1868 a descoperit un fel de mucoasă amorfă, cu o compoziție chimică foarte complexă, de natură albuminoidală și o consideră, tot așa element primordial și universal al ființelor fie plante, fie animale. Haechel, la rândul lui, credea, că prin aceasta a succes, să se găsească o vietate, care face trecere dela ma-

teria anorganică la cea organică. Tot odată se credea, că această substanță chimică botezată „Bathybuis Haecheli“ ar fi dovada generației spontanee.

(Însă materia întrucât e moartă n'a putut și nu poate da viață niciodată. Botanistul Reinke spunea, „că pe cum nu vor forma o poezie literile vărsate dintr'un sac, tot astfel nu se va preface în celulă viețuitoare singură numai materia amestecată din întâmplare“. Pasteur prin experiențe dovedește imposibilitatea generației spontanee, aprobând, între condițiile actuale de viață, teoria biogenetică, susținută de vestitul medic Harvey „omne virum ex ovo“ și de marele anatomist Virchov: „omnis celula ex celula“.

Deci dacă materia nu poate fi cauza primă a ființelor trebuie să fie o altă cauză. A. Richter, Helmholtz, Lord Kelvin etc. au presupus, că originea vieții pe pământ e extraterestră.

Față de aceste teorii, cari nu soluționează nici originea vieții, nici a ființelor, stă o teorie mai veche, aceea a fixității speciilor, susținută de marii naturaliști *Linné* părintele clasificăției animalelor și plantelor și *Cuvier* întemeietorul Paleantologiei și Anatomiei comparate. Indivizii unei specii de animale derivă din o singură formă primordială. „Tot sunt species, quot diversas formas ab initio produxit Infinitum Ens“. E ipoteza creațiunei. Această teorie se apropie foarte mult de concepția biblică a originii ființelor. In cartea facerii Moise descrie originea omului și a celorlalte ființe „Și D-zeu zise: Să facem om după chipul nostru, după asemănarea noastră, care să stăpânească peste peștii marii și peste toate târâitoarele cari se târăsc pe pământ. Și D-zeu creia pe om după chipul să, după chipul lui D-zeu îl creia pe dânsul, bărba și femeie îi creia pe ei. Și D-zeu îi binecuvântă și D-zeu le zise: Creșteți și vă înmulțiți, și umpleți pământul și-l supuneți pe dânsul și domniți peste peștii marii și peste paserile cerului și peste toate animalele câte se mișcă pe pământ“. Cap. I. V. 26—28, „Așa fu nașterea cerului și a pământului, când aceste au fost create, în ziua în care Jehova D-zeu făcu pământul și cerul. Și toată planta câmpului, care mai înainte nu răsărise, că Jehova D-zeu încă nu ploase pe pământ și om nu se afla ca să lucreze pământul.

Și aburii se suiau de pe pământ și udau toată fața pământului. Și Jehova D-zeu forma pe om din pulberea pământului și sufla în nările lui suflare de viață și așa făcu omul în ființă vie" (Cap. II. V. 4—7).

Drept aceea, omul este o creațiune a lui D-zeu, în care s'au împreunat cele două naturi cea spirituală cu cea materială și astfel destinat să domnească peste pământ și toate creațiunile.

Tot în cartea facerii cetim: „Și Jehova D-zeu planta grădină în Eden despre răsărit și în aceasta puse el omul pe care l'a făcut". (Cap. II. V. 8), Deci omului și în el neamului omenesc D-zeu îi rezervează o fericire naturală. În dar, fără vreun efort fizic, îi da minte, memorie, fantazie, voință, simțuri externe etc. și acestea pentru fericirea naturală. Aceiași carte sfântă spune, că D-zeu pentru fericirea supranaturală l-a înzestrat cu haosul sfințitor.

Ce situație superbă!

Omul, însă, n'a rămas în statul acela fericit, căci a păcătuit și astfel a fost despoiat de haosul sfințitor și din fiul adoptiv alui D-zeu s'a făcut fiul mâniei. De asemenea a pierdut și celelalte daruri și în locul lor, în măsură mai mare sau mai mică, au luat stăpânire întunecarea minții, slăbirea voinței, dureri, boale, pasiuni și altele.

În această situație, omului nu-i rămâne altceva, decât să se năzuiască a urca, din nou, treptele înălțării. Pentr'aceia, repede, își fixează un nou plan de viață. Prin lupta ce o duce cu semeni săi, cu mediul fizic, organizația lui trupească, în cursul vremurilor, trece prin o serie de modificări. Evoluția omului a fost încetă și nu aceiași pretutîndeni. Diferitele condiții de viață au determinat talia indivizilor, culoarea pielii, proporțiunea părților corpului și mai cu seamă a obrazului, deci s'au produs diferite rase de oameni. Că aceasta e posibil, ne stau la dispoziție mai multe dovezi chiar în zilele noastre, Eschimosii, chinezii, Japonezii, Australienii, Negrii din Africa au caractere diferite, aparținând cu toate acestea speciei omenești. S'au, cine știe, câtă influență are clima și natura solului asupra dezvoltării unei plante? clima rece și pământul sărac produc plante mici și piperni-

cite. Aceleași plante puse în alte condiții de viață dau naștere la plante rânjoase. Ciine nu știe, că azi profitând de exemplele din natură, prin selecțiune și ereditate, omul a ajuns să cultive plantele cele mai diferite și să crească animalele cele mai adaptate scopului pe care-l urmărește. Prin selecțiune s'a ajuns de ex. la cai pentru tras cu corpul mare și greoi și la vite pentru măcelărie, la cari oasele s'au subțiat, dar au multă carne. Aceste nu sunt teorii, ci fapte și fără a insista asupra numeroaselor exemple din natură putem admite o mică evoluție și în viața omului primitiv. Din nefericire foarte puține fosile umane ne stau la dispoziție pentru a constata acea microevoluție chiar dcla început.

Cuvier, în istoria dezvoltării omului, constată diferite grade. Cei mai mulți cred următoarele: Omul străvechiu (*Homo primigenius*) locuitor al peșterilor, avea capul mare, maxilarele erau ieșite și mai bine dezvoltate. Fața mai mult dezvoltată ca cutia craniană. Capacitatea crâniului era aproape aceea a omului de azi, dar creierul era de o simplitate mare, având circumvoluțiunile mult reduse. În raport cu viața nomadă și de vânător avea simțurile în special vederea, bine dezvoltate, iar musculatura corpului cât se poate de puternică. Armele și uneltele casnice le face din piatră ce abia știa s'o cioplească. E faza paleolitică, care datează din glacial, — subdiviziune a Pleistocenului din era cvaternară. Uneltele ce le-a lăsat, picturile de caverne, gravarea pe oase și pe șisturi argiloase, sunt tot atâtea documente, despre munca și năzuința omului din această perioadă.

După retragerea ghețarilor și îndulcirea climei, omul părăsește peșterile și se stabilește la câmpie. În acest mediu a trăit un om mai evoluat: *Homo sapiens*. E asemenea la înfățișare cu cel de azi. Își zidește casă și cultivă pământul. Armele și uneltele de lucru și-le face din piatră lustruită. E faza pietrii lustruite — Neoliticul — din Aluviu. Legată de casă și pământ duce o viață socială, prin ce gusturile s'au rafinat și obiceiurile s'au schimbat. Nevoia l-a împins la inventarea industriilor, ca țesătoria, olăritul etc. Practică și comerțul. Ne mai având chef a alerga, într'una, după

vănat, a domesticit animalele. Incet-încet omul se ridică din starea lui primitivă și prin cunșterea metalelor, instrumentele și-le face din cupru, apoi din bronz. Acest aliaj fiind ușor de lucrat și putându-se face orice din el, înlocui pietrile. Perioada bronzului este cea mai nouă vrăstă a omului preistoric, căci cu descoperirea fierului începe viața de civilizație în care ne aflăm. Perioada fierului, azi se confundă cu cea a aluminiului.

...Așa a urcat omul treptile înălțării. Dar civilizația adevărată începe cu Isus Cristos, care de bună voie se angajează să răscumpere omul. Ii redă grația sfințitoare pierdută prin păcatul strămoșesc, deci și o mai mare libertate atât de necesară inițiativei și culturii. Și omul răscumpărat progresaază tot mai mult spre perfecționare. În secolul al XX-lea chiriașul de odinioară al peșterilor cutrieră văzduhul cu aeroplanelle și dela distanțe nepătrunse pân'aci ascultă glasul prietenilor săi.

Ei bine, să determinăm locul ce trebuie să-l ocupe omul în natură.

Paleontologia și Anatomia comparată găsesc asemănări foarte apropiate între om și maniferele superioare; deci nu putem separa pe om de animale, afirmă la rezezeală unii Naturaliști.

Analogia organizației, corpului omenesc cu aceia a maimuțelor este așa de mare zice Huxley, încât dacă ne vom închipui, că printr'un mijloc oare-care s'ar transporta într'un vas cu spirt capul unui om și al unei maimuțe pe Saturn, una din plantele sistemului solar, și că oamenii de acolo de ar fi existând, ar supune aceste două capuri la disecția cea mai minuțioasă, le-ar fi imposibil să găsească vreo importanță deosebire.

Huxley face din om un gen al ordinii maimuțelor. *Cuvier* l-a considerat ca întâiul ordin al clasei mamiferelor. *Linné* l-a ridicat la gradul de întâia speță a genului „Homo“ sub numele de „homo sapiens“. *Gardeman* a făcut din om întâia familie a ordinii primatelor sub numele de „Bimana“. *Carus* a făcut din om o clasă sub numele de om. *Zenkher* l-a ridicat la gradul de despărțământ sub numirea de „Animale ra-

ționale“. Sf. *Ignațiu de Loyola* a format din om una din marile divizuini ale naturii - fără nume special. *Voltaire* și *Fabre-d'Olivet* îl pun la regnul animal. *Geoffroy St. Hilaire* și *Neer d'Esembech* precum mai mulți autori germani și francezi l-au numit „Regnul uman“.

Adevărat, arhitectura corpului omenesc are multe caractere identice cu a animalelor. Omul, ca și animalele, se naște, crește, se reproduce și moare. Și el are carne, sânge, oase, inimă, plămâni, stomac, etc. Ca și șopârla respiră prin plămâni. Aparatul circulator e ca și la păseri cu singura deosebire, că artera aortă în om deviază în spre stânga. Inima și la om, ca la Vertebratele a ventrală, sistemul nervos e dorsal. Structura anatomică a scheletui are acelaș plan de organizație.

Ba mai mult. De multe ori asistam la animale la manifestațiuni de ordin psihologic. Cine nu știe, cu câtă istețime evită animalele diferitele curse ce le întindem. Cine n'a observat recunoștința de care sunt capabile animalele? Cine nu admiră iubirea proverbială a turturelii și fidelitatea fără margini a cânelui. Răzbunarea, această pornire a sufletelor nici nu o găsim oare și la animale? Cine nu admiră hărnicia albinelor și a furnicelor? etc.

Dacă între om și animale întâlnim atâtea asămănări, cu atât mai multe sunt deosebirile atât din punct de vedere fiziologic, cât și psihologic. Modul articulațiunii membrelor inferioare la coloana vertebrală și a vertebrelor între dânsese imprimă omului un caracter specific, acela de statură verticală bipedă, cu capul îndreptat spre cer și privirea îndretată înainte, cu care omul cercetează orizontul pe o întindere mai mare și prin care se apropie mai mult, de cât ori care alta ființă de idealul frumuseții. Statura verticală e și simbolul autorității, ce o exercită asupra ființelor, ca un suveran. În sfârșit conformațiunea și scopul membrelor anterioare, cari se numesc mâini, inspiră respect.

La animale întâlnim o statură orizontală, iar membrele sunt labe și în raport cu felul de hrană, terminate cu copite sau ghiare.

O altă particularitate a omului se evidențiază în mieșo-

rarea feței. Maxilarele și celelalte oase ale feței sunt mai reduse decât la animale.

Ce să zic despre dezvoltarea encefalului la om, acest organ al vieții intelectuale? Encefalul în evoluia omului a ajuns la suprema dezvoltare și a devenit sediul celor mai superioare facultăți psihice: memoria, judecata, voința, gândirea, cari îi imprimă caracterul de superioritate și nobleță deosebită.

Dacă la animale am întâlnit manifestațiuni de ordin psihologic, sunt mărginite în sfera faptului actual și cad în domeniul instinctului, căci păsările călătoare instinctiv simt începerea și apropierea iernei, furnicile și albinile instinctiv strâng hrană pentru iarnă, rândunelele și alte păsări instinctiv fac cuiburile etc. Animalele văd, aud, miroasă, pipăie, adevărat cunosc o mulțime de obiecte. Dar cunoașterea lor e pur sensibilă și trecătoare, deoarece nu pot face abstracție dela lucrurile materiale, deci nu știu ce este virtute, libertate, frumusețe, adevăr, dreptate.

Omul, însă, prin inteligența sa cunoaște lucruri, pe cari animalele nu le pot cunoaște. Chiar lucrurile materiale prin abstracție le poate spiriualiza, proprietate a sufletului imaterial. De aceea funcțiunea fundamentală a inteligenței omului e gândirea. La orice fapt omul caută cauza și din elementele de cunoaștere caută să creieze un sistem de idei. Nemulțumit cu ideile câștigate merge mai departe, le analizează, le asimăază, izolează însușirile comune și le aduce în legătură, — deci judecă. Când legătura dintre idei nu se vede imediat, recurge la ajutorul mai multor judecăți și raționează. Deci omul e o ființă rațională.

Inteligența omului sub influența mediului ia sborul înainte și dezvoltă cea mai nobilă activitate. Tot atunci, instinctul dela animale încetând de a fi excitat se odihnește și nu progresează. Lucrează totdeauna și în orice circumstanță în același mod.

Diferitele manifestațiuni externe ale vieții intelectuale le îndeplinesc anumite organe. Măinile fiind în serviciul inteligenței, au devenit instrumentul dibaciu al unei industrii și arte ingenioase. Ochiul este oglinda sufletului, în el se re-

sfrâng bucuria, întristarea, sentimentele nobile și păcatele. La animale, cari nu-și pot da seamă de nici o lucrare psihică, ochiul are o clipire fără nici o expresie. Pe buzele omului se desenează surâsul, iar pe față espreșiunea plină de mândrie. Animalele nu sunt capabile la astfel de manifestati..

Laringele, cantitatea bucală, limba, buzele, prin asocierea vocalelor și a consonantelor produc graiul articulat, care este una din însușirile de seamă a omului. Animalele n'au limbajul nostru, dar nu putem contesta, că nu s'ar înțelege între ele. Toți știm, că un fel latră câinele pe păcătosul de rele și astfel latră pe stăpânul său. Cine nu știe, că alta când le prevestește apropierea uliului. etc. Dar ce mare deosebire între aceste glasuri și vorbirea articulată a omului.

Deosebit de limbaj, omul mai poate comunica gândurile și în scris, Prin semnele grafice o generație lasă gândurile și cunoștințele sale alteia și așa, în special, dela inventarea tipografiei, comoara intelectuală a omenirii crește tot mai mult. Și animalele staționează, manifestările lor nu prezintă nici o evoluție.

În sfârșit, dacă între om și animale există atâtea deosebiri fiziologice și psihologice, în privința sentimentului religios putem fixa o barieră peste care nu se poate trece de loc. Ființele raționale vor trebui să lucreze întocmai. Cele neraționale, ca cele ce n'au minte și voință. Omul, ființă rațional, se convinge numai decât, că el depinde dela o ființă mai superioară, care l-a creat și dela care a primit nespuse mari binefaceri. În consecință recunoaște el însuși datorințele ce le are față de acea ființă superioară. Drept aceea, pe lângă dependența fizică, care, pentru crearea din partea lui D-zeu, se referă și la animale, are o dependență morală. Omul prin aceasta întrece în demnitate pe toate făpturile.

Să respectăm, deci, acest cap de operă al naturii. Să respectăm pe om în toate drepturile lui. Să-l studiem independent de animale. Să-l așezăm, acolo, unde D-zeu l-a pus, deasupra tuturor făpturilor.

Buletin literar

Călătoria mea în Spania

I.

In hidroavion dela Genova la Barcelona

După cum mi-se întâmplă de câțva timp în ajunul oricărei mari călătorii, tot astfel plec și acum din Padova preocupat mai ales de biletele cumpărate la C. I. T. (am văzut însă pe urmă că erau în total exacte). Sosim la Genova la miezul nopții și ne ducem îndată la hotelul *Principe Argentina*; ne culcăm devreme. Dormim însă prost, atât din cauza căldurii mari, cât și din pricina sgomotului neîncetat pe care-l face întreg personalul hotelului. A doua zi telefonez în mai multe rânduri, și cu o insistență aproape desnădăjduită, — pe care nici acum nu pot să mi-o explic — unui prieten din copilărie pe care nu-l mai văzusem de vreo treizeci de ani. Reușesc în sfârșit să-l gădesc. Vine să mă vadă la hotel; îmi pare îmbătrânit de sigur, dar are același zâmbet puțin copilăros, puțin ștregăresc, pe care i-l cunosc de mic. Orașul e plin de tineri cari participă la niște curse de alergări; au venit din tote provinciile Italiei și dau străzilor o înfățișare pitorească, cu flanelele lor de toate culorile. La restaurant suntem foarte prost serviți, căci toți chelnerii așteaptă comanda la o masă mare unde sunt flanelele albastre și galbene cari trebuie să plece foarte repede nu știu unde. Prânzim în grabă și plecăm la aeroportul pe care-l găsim improvizat pe bordul unui vapor, căci pavilionul elegant care-l adăpostea până mai ieri a fost aproape desnădăcinat de uraganul de acum câteva zile, care a frânt și a doborât mai multe elevatoare uriașe ca și cum ar fi fost de sârmă. Comandantul

stației... aeriene, un om de o statură impunătoare care se cam răstește în vorbă dar are o privire de copil, se arată foarte amabil cu noi și sfârșește prin a ne pune în șoche-teală numai jumătate din ceea-ce am fi trebuit să plătim pentru surplusul de greutate al bagajelor.

La ora 1 p. m. o barcă cu motor vine să ne ia și ne duce la hidroavionul cu aripi vopsite în dungii roșii și galbene; ne imbarcăm, având drept tovarăși de călătorie o domnișoară oxigenată care pare a fi o actriță, doi negustori și un preot care vine din Filipine și a sosit de curând cu hidroavionul din Roma, al cărui pilot, un tânăr blond și foarte nervos, se așază alături de pilotul aparatului nostru. Acesta s'a și înfășurat în costumul lui alb și poartă niște ochelari negri ciudați cari îi dau înfățișarea unui scafandru. Trimotorul pornește după ce mecanicul ne-a împărțit câte o cutiuță în care sunt două bucăți mici de vată de pus în urechi, spre a atenua șgomotul motorului. Apa stropește geamurile ferăstruicilor, și după câteva minute hidroavionul se desprinde de la suprafața mării și ia zborul spre Marsilia, mergând la o înălțime de vreo 250 m., de-a-lungul Rivierei occidentale. Totuși nu zărim coasta decât foarte puțin, căci cerul e înno-rat și o ceață ușoară se ridică din mare. Dedesubt, apa lucește transparentă, foarte albastră. După o jumătate de oră de zbor, pilotul se apleacă înainte, încruntă ușor din sprâncene, manevrează volanul ca pentru a urca, apoi coboară pe neașteptate. Un vânt răcoros și destul de puternic face să tremure aripile aparatului care începe să danseze ușor, dar își reia poziția de îndată ce pilotul, printr'o manevră atât de sigură încât pare aproape indiferentă, rotește brusc volanul până la jumătate. Marea începe să se acopere tot mai mult cu pete albe, pe când norii se destramă și cerul devine complet albastru. Coastele Franței apar ușor în depărtare, într'un colorit delicat de galben și verde, contopite, — ca în unele ilustrațiuni ale cărților engleze —; apoi peisagiul se schimbă. Încep să apară coastele înalte și stâncoase, de un roșu feruginos; umbra foarte albastră a aparatului alunecă deasupra apei ca o rândunică cu două capete. Aparatul dan-sează mereu și soția mea începe să nu se simtă bine. Pilotul

prinde de veste și ne întinde niște săculețe de hârtie, pentru orice eventualitate; grație acestora, putem să stăm puțin de vorbă... în scris:

— Nu ți-se pare că mergem prea încet? — scrie soția mea pe săculeț și mi-l întinde apoi mie dându-mi și stiloul ei.

— E puțin vânt, dar mergem bine. Ți se pare că mergem prea încet pentru că n'ai niciun punct de reper. Cum te simți? Ai rău de... aer? Durerea de cap a trecut?

— Mă simt mai bine; calmantul nu vrea să coboare!

Și conversația continuă.

— La ce înălțime crezi că suntem?

— Poate la 500 de metri.

— Numai atât? Credeam că mai mult!

(În realitate eram numai la 200 m. și aveam altimetrul chiar în fața ochilor noștri; dar nu ne pricepeam încă la aceste lucruri).

— La ce oră sosim la Marsilia?

— Ar trebui să sosim pe la trei.

— Mi-e frig; dă-mi paltonul.

Î-l întind, și scriu ca să-i dau curaj:

— Vântul s'a potolit. Se vede după apa mării, care e mult mai puțin agitată. Adineaori, pe când stăteai cu ochii închiși, am sburat deasupra unui minunat torpilor, poate francez, care, judecând cel puțin după după vârtejul lăsat în urmă de proră, naviga în plină viteză. Trebuie să fim foarte aproape de Marsilia. Cum te simți? Și calmantul, a... coboît?

— Da; acum mi-e mai bine.

După stâncile roșii, se văd cele albe de tot cari amintesc țărnul dela Balçic, pe Marea Neagră, faimoasa coastă de argint de care Românii sunt atât de mândri. Acum aparatul a lăsat în urmă marea și sboară deasupra stâncilor cu piscuri ascuțite. Văzuți așa, de sus, munții par conturați pe una din acele hărți în relief cari erau bucuria mea când, copil încă, le vedeam în cancelaria Profesorilor dela liceul G. B. Vico din Chieti. Curând marea se arată din nou, și Marsilia se desfășoară imensă, sub privirile noastre. Dar nu amerezăm încă, și lucrul acesta ne miră puțin.

— Ce facem? Dece n'am amerizat la Marsilia?

Soția mea dă din umeri, spunându-mi astfel (sgomotul motorului acoperă cuvintele) că nici ea nu știe dece.

Sburăm din nou deasupra pământului. Dar, după câteva minute, iată că apare iarăși întinderea mării spre care aparatul nostru începe să coboare lin. Iată că a și atins apa, stropi luminoși aburesc geamul, dar aceasta numai o clipă; trimotorul se oprește aproape pe nesimțite, sgomotul încează, ne scoatem vata din urechi; suntem la Marsilia!

Trecem peste o punte îngustă și intrăm într'o casă albă de lemn, în stil modern de tot, unde pe o parte e scris *Ala Littoria*, iar pe cealaltă *Air France*. Pilotul se interesează amabil de starea soției mele, care acum se simte foarte bine și răspunde zâmbind că sborul i-a plăcut mult.

— Era puțin vânt, dar nu mare lucru. Păcat că ne-a făcut să întârziem cu o jumătate de oră.

Luăm o cafea cu lapte nu prea bună, dar mare și, din fericire, fierbinte, și ne refacem. Cer însă în zadar o țigară, căc' nu gășesc! Pilotul ar vrea să-mi ofere una dar vede că nici el nu are. După patruzeci de minute oprire, ne reluăm locurile în avion, ne astupăm din nou urechile cu vată și apoi ne luăm sborul, de data aceasta spre coastele Spaniei. După Marsilia, culoarea mării se schimbă și devine mai întâi de verde măsliniu din cauza algelor submarine cari apar limpede când sburăm deasupra coastelor, apoi de un verde alb lăptos, care amintește culoarea untului de ricină sau a pelinului. În curând se arată capul Creus cu stâncile lui roșii cari coboară drept în mare. Sburăm când deasupra uscatului, când deasupra mării; pe înălțimi apar (ca niște jucării de copii) coastele medievale în miniatură, foarte bine păstrate, cu turnurile lor rotunde în colțuri, cu cel din mijloc pătat (este *le maître donjon* al romanelor cavalierești franceze); adesea le văd alăturate de coastele colinei printr'o linie oblică de ziduri canelate (ca la Monselice). Mici orașele de coastă trec unul după altul pe sub ochii noștrii; marea, din nou foarte albastră, e populată cu bărci în miniatură cari te fac să te gândești în acelaș timp la măreția și micimea omului; apar vapoare ce fumează, la fel cu acelea cu cari se joacă

copiii punându-le să plutească într'un bazin mic, acasă; de-a-lungul coastelor aleargă trenulețele, așa de bine făcute — a-lungul coastelor aleargă trenulețele, așa de bine făcute — s'ar spune *încât par adevărate*; minuscule stabilimente de de băi își întind spre mare punțile colorate în albastru și galben. La fiecare oraș mai mare credem că suntem la Barcellona, dar făcută socoteala timpului fără să ne gândim la deosebirea de longitudine, așa încât, pe când la ceasul nostru sunt orele cinci, sunt în realitate deabia orele patru, cum ne spune pilotul făcându-ne semn cu degetele mâinii și lăsând o clipă volanul, lucru pe care îl face de altfel de multe ori pentru a explica liniile hărții de navigație aeriană, spre a-și îndrepta ochelarii sau spre a-și descheia mănușile. Tocmai când ne așteptăm mai puțin, hidroavionul începe să coboare, sboară la suprafața mării, o atinge, amerizează.

O rapidă cercetare a bagajelor, primele cuvinte spaniole schimbate cu niște băiețași blonzi foarte drăguți cari, văzându-ne încărcăți cu șaluri și mantale, spun pe jumătate serioși și pe jumătate ironici: — „Ya empieza a ser frio!“ — și iată-ne în omnibusul albastru al *Alei Littoria* care ne lasă peste puțin la Hotel Falcon.

Ramiro Ortiz

INFIORARI

Lui T. C.

*Din depărtări vin doruri, să plângă mai aproape,
In val de tinerețe oprit-au lângă noi.
E atât de greu destinul ce-ți joacă în pleoape
De-ași vrea să-l împărțim, jrățește amândoi.*

*Nici alb, nici roz; așteaptă un trandafir în vază
Să-i mângâi amintirea, cu mâna caldă, trează
Nici alb, nici roz: svâcnesc în zori buzele tale
Când roua nu trezește viața din petale.*

*Și totuși nu-l zadarnic să pleci sau să rămâi
Te cere amintirea cu glasul cel dintâi
Te-apropie durerea și viața iar te cere
Iubirea cea mai mare se mistue'n tăcere*

*In noaptea asta parcă învinsam veșnicia,
Din flori am adunat polenul viu și mierea,
Și am prins trecând aproape vînd copilăria.
Imbrățișează-mi rana și sămpărțim durerea.*

Iulian Gr. Popa

COLȚ PROVINCIAL

*Marie Poza, nume desprins dintr'o romanță spaniolă,
îmi ești atât de sugestiv, pe pagină de melancolie,
când pomii înfloriți au freamăt de violă...
Marie Poza, pari un vers dintr'o uitată poezie.*

*Ești un refren ce mi-a adus aminte de-odată,
de o pagină îngălbenită ce-am aruncat-o în trecut,
cu părul strâns pe tâmpla ta de față,
la fel cu negrul ochilor, pe zâmbet mut.*

*Pasionat, din patefon te strigă cântărețul,
și glasul i se pierde pe drum provincial,
In lanul lung de meri, a tresărit drumețul
încremenit cu pomii, prin florile de-opal.*

*In aer pași mărunți de fluturi se animă
de melodia caldă ce numele ți-l poartă...
Eș i poate o frumoasă în țară ta streină,
Sau numai o bătrână cu mâinele de moartă.*

Mia Frollo

Colțuri

(roman)

CAP. IX.

Cosmopolitism

Când m'am întors spre casă azi, venise primăvara pe drum. Niciodată nu am avut impresia că trăesc, decât când iarna cu adevărat o vedeam dispărută într'o înblânzire a aerului, o mângâere a cerului și năvala de violete la țigănci. Niciodată nu mi-au plăcut ghiociei, prea păstrau urmele zăpezii pe ei, prea le era verdele parcă conservat și fără sevă. Mergeam grăbită căci aveam lume la masă și tatii nu-i plăcea când nu eram eșită cu el — să nu mă găsească acasă. La orice oră ar fi venit, își lasă repede bastonul și pălăria și întreba de mine. Imi spunea apoi, când aveam nenorocul să mă întorc după el, ce goală i se păru casa, cum răsunau toate așa ca și cum o piatră ar fi aruncată într'o prăpastie. Mai ales de un lucru îmi era frică. Avea obiceiul să plece imediat, să mănânce în oraș și eu îl așteptam în fața unei fripturi ce se răcia inutilă pe farfurie. Niciodată nu-mi spunea o vorbă de reproș, dar cu atât mai mult îl înțelegeam, până în cele mai mici nuanțe din ochi și nu se miră de loc, când fiind secretara lui îmi dictă un articol din plăcerea de a fi alături, când rămânea cu vorba în vânt, căutându-și gândul eu terminam tăcută fraza și când mi-o dicta, în fine mulțumit, întregă tresăream:

— Dar, tată, aceste lucruri le-am scris, mi le-ai mai spus odată!

Se uită lung la mine, cum avea uneori obiceiul când descoperea ceva amuzant și nou și apoi liniștit continua să-mi dicteze. De multe ori când era prea ocupat în afară, mă lua

cu el peste tot. Ședeam cuminte în trăsură, singură la un colț de minister; de multe ori soarele dogoria, dar nu-și simțeam decât când birjarul mizericordios trăgea trăsură la umbră. Când le isprăvia toate era omul cel mai fericit din lume, luam masa într'un colț perdut, pe urmă la teatru, pe urmă supam la Capșa și vorbiam, vorbiam amândoi când nu priveam amuzați figurile cari intrau. Cum erau oamenii la chef, cum își pierdeau seriozitatea de la intrare. La unii apărea vulgaritatea numai decât, alții povesteau tare, alții cădeau în melancolie. Doamnele, când erau frumoase mai ales, intrau de la teatru mândre, haina de mătase cu blână muștă o lăsau să atârne pe scaun, urs în fața unui divan, își scoteau oglinda din poșetă și-și dojeau fața în indignarea amuzată a tatii care-mi spunea: Totdeauna să te potrivești bine de acasă, în lume să uiți cum ești, să fii naturală. Imi venea să râd... Eu nu aveam haină de gală, paltonul simplu bleumarine cu nasturi galbeni de metal, încins cu cordonul de piele, un benb alb de sărbătoare pe vârful capului și tot unul bleumarine de toate zilele... iar singura rochie de seară albă, puțin foarte puțin decoltată, când se rupea, mi se cumpăra alta la fel. Nu cunoșteam pudra. Mai îmi spunea tata în surdină, când valetul impecabil se învârtea, marionetă moartă, prin mijlocul furculițelor și al glasurilor amestecate să fiu simplă și pură căci fata e ca izvorul de la munte, e frumos să nu aibă nici un noroi, să i se vadă pietrele limpezi, până în fund, așa în ochi să i se citească toată viața senină și nevinovată. Imaginea de frumuseți unită cu puritate în jurul vorbii franțuzești splendidă și intraduizibilă de *jeune-fille* mi se creă astfel — în atmosfera elegantă de la Capșa, în atâta amestec de lume, de la omul el însuși printre cei mai frumoși ce i-am întâlnit vreodată, blond, barbe de foiu cum îi zicea poeta Alice Călugăru, cu ochii de in, subțire, cu jobenul cum numai el îl știa purta și paradisul cu pelerină à la Musset. De multe ori atrăgeam atenția curioșilor. Era atât de tânăr în haina neagră și eu așa de înalt crescută? Era atâta identitate de iubire între noi și totuși o rezervă, deși cavalerismul cu care-mi puneă haina la eșire, felul cum mă ajuta să mă sui în trăsură derutea

încât nu se putea pricepe ce sunt. Mereu împreună la toate spectacolele, la plimbarea cu muscalul la șosea, la oprirea în dreptul muzicii, sau coborârea când nu venea capriciul la restaurant atrăgea atenția, dar seninătatea noastră oprea mereu dronia în ochi. Odată la redacție, un gazetar tânăr sosit și mai îndrăzneț încercă să-l tachineze — Ceilalți ascultau curioși să afle taina. Întâi nu pricepu, se gândia ce doamnă i se aruncă în față? el nu avusese eleganța să nu-și aleagă prietenele nici soțiile amicilor și nici să compromită, măcar cu o floare, cum zicea, o fată — Luminat, cu mâna pe frunte zise râzând:

— Dar e fata mea.

Toți făcură un gest mai adânc prietenesc și-l zâmbiră duioși. De atunci, la teatru, peste tot, se uitau cu simpatie la mine... începuse să mă prezinte și în dorul lui de a avea mereu lume la masă, să-i invite. Ședeam gravă în capul mesiei, atentă să mergă toate bine, când ne sculam, serveam cafeaua alături și încet discretă mă retrăgeam la mine în odaie. Gest care mi-a rămas până acum. Oricât de mulțumită să fiu, ori cât de mult să-mi placă în lume, să-mi fie dragă tovărășia altora, după câteva ceasuri simt imperios nevoia de a fi cu mine, în colțul meu și tot este lucrul care-l am mai drag pe lume. Acolo mi se pare că sunt în siguranță mereu familiară? cu lucrurile cari mă privesc cu prietenie numai acolo este locul meu, unde nu poate să mi se întâmple nimic și unde lovită în viață să sufăr cu demnitate și chiar să plâng, să plâng... În lume, oricât de mare să fie durerea povestită de o prietenă, când o vedeam izbucnind în lacrimi — mă apuca desgustul... Imi amintesc de o după masă de Paști, când foarte necăjitor, din groaza de a mă întoarce acasă, să fiu văzută în halul în care eram, am rătăcit pe străzi până s'a întunecat, le alegeam cu deliciu frumoase și singuratece, călcam monoton pe asfaltul tare care parcă mă susținea. Când în fine s'a întunecat, m'am strecurat ca hoții la mine în odaie și fericită că nici lucrurile mele nu mă puteau privi, m'am cufundat amețită între perini, pe divan și am rămas așa răbdătoare în fața durerii ce mă învălia de pretutindeni, valuri de mare... Intr'un târziu cineva a

intrat... Eram așa de a mea încât nu dădui importanță în întunericul protector, când o voce m'a făcut să tresar toată: Ce se petrece aici? În anumite momente îți plutește toată viața ascunsă așa încât toți o pot vedea mai ales în tăcerea întunericului? Am sărit vioae, am aprins iute lumina și răsând, răsând poate prea tare. — Nimic, visam, dar cum m'ai speriat! Mergeam repede pe drum, aveam la masă pe Suleiman-Faik-bey, secretar la legăția turcă — și pe pictorul Basarab. În locul casei hajichii se clădea o casă mare, pe jumătate gata și tata spusese să se așeze masa într'o curte interioară, între ziduri ce nu primiseră încă acoperișul și unde tavanul era cerul albastru. Părea un cort arab. În fundul basinul și el gata să primească o apă cândva, pe piatra umedă dase câteva ierburi palide și aruncasem multe bluetă la întâmplare. Turcul venea cu ibricul lui dela Constantinopol și cafeaua lui. Se pregătea o masă originală, o masă pe gustul fanteziilor tatii. În curte, bucătarul învărtia friptura la frigare. Era un țigan cu buza violet umflată și ochii albi. Imi răsă cu prietenie și cu prietenie și fata sveltă în rochiie neagră, șorț alb care aranja masa. Am avut un moment de mulțumire, de fericire așa de adâncă încât copleșită m'am așteptat pe scară, cu pălăria alături, cu florile cumpărate în poală, cu ochii la cerul albastru. Spune Arabul: Viața ne este dată de soartă, totuși o singură dată ai în fața ta o foaie albă pe care tu scrii ce vrei, cum înțelegi tu fericirea, dacă ai perdut prilejul, sau ai ales prost, abia de atunci ești toată dusă de soartă. Ce puteam dori eu mai mult decât ca viața să curgă așa cum cursese până atunci deși simțeam bine că e ceva nefiresc, ceva prea senin. Un nor subțire care de lână se înfiripa în fundul cerului și un vânt întârziat de iarnă mă pătrunse prin pardisiul deschis. îmi apărură în acelaș timp cu impresia că aș fi pe o mare senină, într'o corabie ce ajungea pe urmă jocul valurilor devenite furioase și ei parcă mă așteptau pe țarm... Niciodată nu văzusem marea, cum de-mi apăru deodată în față ca în hărțile așa de artistic făcute de tata? Vream să mă rup de toropeală, să pun și eu mâna la ceva, dar vedeam că

era inutil, toți erau bine dispuși, totul mergea pe rulete. Țiganul bătea o maioneză, fata din casă întindea ramuri înflorite în jurul farfuriilor. Voiam cel puțin să-mi duc pălăria în odae, să-mi piaptăn părul, când deodată pe scara de piatră cu care te cobori în curtea interioară apăru tata. Era îmbrăcat în pantaloni de flanelă albă, și haina în carouri alb cu negru, părea tânăr de tot, în mână avea pachete... Dar deodată cu ochii în ochii lui, pată ruptă din cer, văzui o tristețe, o neliniște. Tata avea ceva când dând la o parte năvala de gânduri și lenea ce mă ținea pironită în sării înainte, vruî să-l întreb, îmi fu frică, îmi fu drag să-l las pe el să spue și dacă nu, să nu rup eu brutal delicatetea tăcerii lui.

— Ai venit tată?

— Repede, repede, aranjează hord'oeuvres-urile; sunt toate în ordine?

— Tată, tată, nu vezi tu cum merg toate armonios azi? Și mă oprii cu ochii la el. El nu-mi răspunse, mă prinse de talie și urcă cu mine, sus, ținându-mă, parcă să mă ferească de o prea mare atingere cu pământul, dar simțeam bine că nu eu îi eram povara obișnuită în viață, el se lăsă greu pe mine, greu ca o piatră de moară. Era numai o vedenie, o ciudată pătrundere în viitor, căci fredonând se desffăcu ca o pasăre de mine, urcă în fugă scara, intră la el și pe când eu așezam începuturile mesii, amestecându-le cu florile... primăverii, o trăsură se opri, apoi alta și Turcul cu fesul, mic, bun, îndesat urcă cătră tata o figură exotică și prietenoasă. Ne vorbi de Constantinopol, în timp ce cafeaua făcută de el ne-o împărția și iar de marea albastră, de intrarea în Bosfor, de apele dulci. Bassarab îmi scosesse creionul și nervos desena pe șervetul din fața lui. Eu ascultam, pentru a doua oară marea mă legănă în visarea mea. Când am rămas iar amândoi plutea melancolia unei mărturisiri nu spusă între noi. Ce mult aș vrea să te văd măritată?! Nici odată nu-mi spusese vorba asta. Ridicând ochii îi văzui pielea din jurul tâmpelor foarte galbenă, iar vream să-î strig: — Tată, dar tu ești bolnav? și iar mă oprii. Primiî vestea că obligat, trimis de doctori în streinătate, într'un Sanatoriu pentru că s'a surmenat prea mult. Eu voi pleca

cu o prietenă, doamna S și cu cele două fete ale ei la mare. De mult știam că viața mea este așa hotărîtă, toată în colțuri, că linia fericirii la mine, nu ține mult, că în toată viața nu voi avea decât momente. Mi-am văzut-o întreagă desenată în viitor, înțeleasă deodată, frântă în colțuri ascuțite. Ce-aș fi putut însemna pe pagina albă din carnetul vieții mele ca înfiripat odată să rămâie veșnic? Viața mea începea, scântee electrică, care se scurgea prin vârful ascuțit al paratoneului, jos în pământ. Mâna mi se jucă nervos pe șervetul pictorului Bassarab.

— Uite tată!

Tot șervetul era plin cu ovreioși cu nasuri încovoiate, cari se certau, își dădeau cu tifla, râdeau cu gura până la urechi.

— Vai, tată, cum să dau șervetul ăsta la spălat?

— Deseori mergem la reprezentația de sugestie a doctorului: negru Vandabob. Este foarte inteligent, vine cu magia lui neagră, Duminică îl avem la masă.

— Când vine și Horingher, tată? Un Neamț și un negru, ce menu s'ar potrivi?

— Țiganul o să fie ffericit să servească pe Negru. Să-l întrebăm pe el? O mâncare țigănească primitivă, cum Neamțul e din fire lacom.

— Leberwurcht pentru neamț, tată?

Am bătut din palme și ne-am oprit la o masă curat românească veche, cu mezeluri picante, la țuică, tocană, friptură la grătar, o imensă plăcintă cu mere, Vin un tămâios vechi și pe masă vor fi aduse în loc de flori, ghiveciul unde se prinseseră ardei mici verzi.

Mă așezai la birou să scriu cotidianul articol, dar tata nu era dispus, îl vedeam bine, voia să fugă de el și de mine ca de o răspundere. Incepui să citesc tare pe Monna-Vanna de Maeterlinck. O văzusem de curând pe Georgette Leblanc la teatrul național; sfârșii primul act, trecui la al doilea. Monna Vanna goalkă sub mantia strânsă în jurul trupului în cortul lui Prinzidalle, scena de iubire pură, Cearta apoi de a casă de la ea între tată și fiu. Soțul ei... neînțelegerea ei la întoarcere... Veșnicul mal-entendu, singurul care desparte

pe omeni! Tata spuse încet, trist, în seara care cobora: vorba teribilă a lui Maupassant. „Personne ne comprend personne“. Ii apucaii mâna ca de rămas bun.

— Peste o lună, tată, iar ne despărțim! — Fără voie fm sună glasul a reproș, dar el nu băgă de seamă:

— La anul te duc la Paris; acum ce vrei să faci tu singură la Viena?

Peste un an? peste un an? Dar unde va fi tata peste un un an?

CAP. X.

Primele iubiri

Ninge... M'am deșteptat și caut să-mi aduc aminte... Da, aseară ne-am întors în toamna înaintată, cu miros de flori uscate, tata cu mine și cu Vrăbiuța... Ce-o ffi făcând ea? Doarme... Prin ușa cu geam, o vedeam culcată în canapeua improvizată pat, din biroul meu. O buclă blondă îi ascundea fruntea pe covor, floare ofilită dar, cu toată amintirea frăgezimii din seara trecută. Tot prin geam vedeam portretul lui lord Byron pus la loc de cinste, deasupra mesii mele de lucru, cochete de fată răsfățată; pe el o singură carte deschisă la o singură pagină, oprită cu o scoică rose adusă de la mare... Marea din vara trecută. Cum obosită, ajunsă târziu noaptea, greu de despărțirea cu tata, o bănuiam numai la orizont. Mirosul tare îmi luneca în nări, părea o prăpastie neagră, un iad. Dar parcă e un puț de păcură“ am exclamat în râsul celor cari mă însoțeau și vroiau să-mi soarbă prima impresie. Sculată târziu a doua zi — toți fugiseră să facă plajă, nu mă dumiream de ce somnul gata să mă părăsească era parcă legănat de un imens murmur de albine, de un freamăt îndepărtat și puternic, melodie complexă, ceva vechi, foarte vechi, o legănare de versuri homerice. Când am ridicat capul, de pe fereastra deschisă văzui auzii cântecul mării... O sută de ani să trăesc, nu voi uita totala cufundare a mea cu ea. Și plăcerea dispăruse. Era ceva dincolo de orice exprimare de frumusețe. Imensă venea spre mine, sbuciumată mereu și totuși parcă sculptată în

marmură albastră. Nu făcea nici un gest în imensa, clocoti-toarea ei viață ca să nu fie elegant, să nu aibă linie. Cât am stat la fereastră numai știu... Nu eram nici veselă, nici tristă, eram marea, iar gândurile mele către tata strigau ca ea, singurătatea mea era vie, viața mea caută și ea linia care mereu să o facă elegantă, ori care ar fi ea: Eleganța unei tăceri, eleganța unei vorbe aruncată cum trebuie, unde trebuie și mai ales eleganța unei renunțări, croiala elegantă a durerii în singurătate. Viața care nu trebuie să fie moartă nici când nimic nu mai are de sperat de la viață, viața care trebuie să fie vie pentru că-i viața și mereu cântătoare ca marea sbuciumată.

— Maia! Am tresărit, Cine m'a chemat? Oval de pe țărmul mării amintirii mele, o figură palidă, o barbă blondă niște ochi reci, albaștri de apostol... Doctorul Rakowski,

— Maia, cum sunt băieții pe care-i cunoști tu?

— Proști și obraznici, doctore.

— Nu așa Maia, tu dai astfel de răspunsuri și fugi de o răspundere mare; în ochii tăi văd arzând o viață înteroară de sacrificiu, tu trebuie să fii alături de mine, de ce nu te hotărăști? Citesc în viața ta toată, tu nu ai să fii fericită niciodată! Am simțit rece la inimă, m'am uitat speriată la el...

— Maia, în fața ta plutește o nenorocire, o simt, Maia ia-ți un ideal în viață, ia-ți idealul meu. La o casă pe țărmul mării, în fața mea prin geamul deschis, o Ruteancă cu ochii albaștri ca ai lui călca și cânta. Ce dulci sunt vorbele rusești în cântec! Totul era albastru, marea fără o umbră, doar cu încrețituri cu argint în vârful valurilor, cei patru ochi ai doctorului care se uita la mine, ai Rusoaiței care se uita la el, eu aveam doar rochia albastră și pălăria cu bluete.. În fund, o Tătăroaică călărind bărbătește fără șea, cu figura acoperită apăru și dispăru, o clipă ca și vorbele doctorului în mintea mea.

— Dece nu răspunzi Maia?

— Pentru că, dacă sunt mistică, cum zici, mai bine să mă duc la misticismul adevărat, sus, la cer. Eu singură

nu știu din ce adâncimi, din ce îndemn am pronunțat vorbele aceste.

— Bine Maria, dar tu nu vezi religia noastră ortodoxă e moartă, superstiție bună numai pentru oamenii simpli... și iar am murmurat inconștientă cu ochii la mare:

— Dar de ce ortodoxă?

A sărit ca ars.

— Maia, numai o simbioză să nu fii în viața ta, e păcat de tine. Catolicii (A spus el vorba pe care nici n'am gândit-o) vor fericirea oamenilor numai în cer, noi o vrem pe pământ, numai decât, atât e Maia, o viață între două neanturi și e o dreptate să fie fericită Maia... Vino tu care plutești în viață, lângă mine, să luptăm alături, așa nici tinerețea ta nu va trece repede, nici frumusețea ta nu va fi veștegită de oameni, vino ca să rămâi pură, aidem la nenorociți.

— „Pleine de jeunesse et de beauté“ zicea prietenul meu, bătrânul Grec, cu care-mi petreceam vremea.

Primele iubiri...

...cu care-mi petreceam vremea la cafeneaua turcească, lângă o cafea pe malul mării. Fără să vreau mă izolam de la sine, prietenele mele făceau plajă, erau mereu pe drumuri, de doctorul Rakowski fugeam, nu-mi era simpatic, dar îndemnul lui la o viață originală mă fascina, fără să mă atragă. Ședeam la cafeneaua turcească cu doamna S bună, spirituală, ca și fratele ei, celebru atunci la universitate și în lume Coco și cu bătrânul Grec care mă mângâia și mă alinta ca un bunic.

— De-ar veni băiatul meu de la Atena! Cum aș vrea să fii fata mea! Dar de ce voiau toții să mă mărite? Doamna S se uita la mine, când credea că nu o văd, cu o milă fără margini, iar tata îmi scria sfâșietor de trist dela Viena. Zilele treceau monotone, fermecate.

Intr'o seară ședeam la fereastră, în odaie și priveam marea. O trăsură cu doi cai negri se opri jos. Deabia putea să-și stăpânească doctorul Racowski. De sub pălăria mare de paie, ridică ochii albaștri către mine:

— Maia ești singură?

— Da.

— Vino jos.

Am ascultat, m'am coborât...

— Maia, mă duc la Galați acum să mă întâlnesc cu prietenul de luptă Trosky; vino cu mine, Maia. Așa cum ești tu, nu pe tine te iubesc totuși Maia, pe tine te vreau numai pentru cauza mea, Aide, Maia, vino repede, vei regreta dacă nu o vei face, Aide, Maia,... Eram fascinată, dar legată de pământ parcă cu lanțuri, nici un gest nu aș fi făcut să viu. Imi părea însă îndemnul lui ca marea-sirenă care farmecă ca să mă înghită definitiv în noianul ei. Mă uitam cu nădejde în fața mea... Vedeam de departe un punct care înainta spre mine, se făcea mereu mai mare, se apropia, salvatoarea mea, Doamna S cu pălăria largă pe cap și râdeam de o amintire. Cum era cineva, cum pe piața turcească toată lumea o întâlnea, cum o salutau cu deferență, ea dădea mereu din cap și pălăria greșită mare îi cădea pe o ureche; așa că plictisită seara, îmi spunea în hohotele mele de râs, când în fine o scotea de pe cap și o arunca pe masă: „Aici, toată ziua, bună ziua“. Venea cu pălăria ei lăsată pe o ureche, probă de câtă lume întâlnise... La fețele noastre încurcate, serioasă deodată, gravă mamă cu răspundere, se uită urât la doctorul Racovski care rângea. Am răspuns însă liniștită, definitiv hotărâtă:

• — Pleacă doctorul, doamnă S, venise să-și ia ziua bună de la noi toate și m'a găsit numai pe mine.

A sărutat rece mâna ei, m'a salutat ca și când nu aș fi existat niciodată pentru el și a dispărut în furia cailor negri, învăluit pentru totdeauna, pentru mine, într'un zid compact de praf.

De-atunci nu l-am mai văzut. Acum în urmă, cu spaimă, am văzut ce a făcut el și cu prietenul Troski din Rusia; ce fel de fericire a dat oamenilor pe pământ, și i-am recunoscut siluetă elegantă de odinioară, pretrificată pentru mine, când în jurnalele franceze se vorbea de distincția ambasadorului Sovietelor la Paris. Pe urmă, disgrația și agonia lentă în Caucaz, moartea lui...

Maia, răsună încă odată puternic și tandru peste zid. Nu doctorul Racovski al amintirilor mele mă chema citată.

— Ce faci, leneșo, azi nu avem lecții?

— Da tată, dar nu am șoșoni, iarna a venit doar bruscă astă-noapte.

— Du-te cu trăsura și ia-ți, îți trimet banii numai decăt.

Prea repede mi se îndeplineau toate! Mă ridicai pe jumătate amorțită și mă uitai la portretul lui Lord Byron. Eram credincioasă primei lui priviri și cu adevărat era prima mea iubire, el și cu prințul Andrei din „Răsboi și pace“. Cartea pe birou rămânea deschisă la aceeași pagină: Moartea prințului Andrei în război, tocmai când pusese mâna pe fericire și lacrimile Natașei... Știam bine sfârșitul... el o umbră uitată, într'o familie burghezită, unde Natașa mamă îngroșată de ani și bun trai, numai semăna fetiței desesperată. Sfârșitul numai odată îl citisem. Oprisem o viață imensă la pagina care-mi plăcea mie, la pagina unde și eu îmi prinsesem inima de figura lui Andrei întoarsă, cu toată vibrarea vieții lui, spre moarte. Inima mea era împărțită între doi chinuiți, Unul frumos, îmi plăcea capul oval, ochii în migdală, narea fină și gura amară de copil. O cămașă cu guler întors îi arăta un gât-gracil, un piept fraged. Ce banali îmi păreau băeții pe care-i întâlneam odată pe săptămână în tovărășia noastră literară pe care o numeam pompos: „Oțelul Romboiullet. Noi toți cu nume aiurea. Era socrate o fată, Criton vărul ei, prieteni buni: Faust și Mefisto, unul cu trăsăturile feții foarte clasice și reci Apollo. Nici-unul nu se apropia de Roxana, care eram eu (O Cyrano!) Criton numai își făcea părea că-și face copilăros un vis din Roxana, de care ea simțea flatată și ușor emoționată, era și ea iubită cu toate iubirile lui lord Byron. Trimisese o poezie la Semănătorul și o iscălise Roxana, dar directorul așa de țărănist i-o publică cu numele de Ruxanda. Ce răs a fost și ce indignare elegantă în otelul Rambouillet, ce mirare mai ales pentru omul care de atunci se manifestase european și ale cărui cursuri erau tot așa de celebre ca ale lui Coco. Desigur Roxana a continuat să durepe, Criton să viseze și să aștepte cu nerăbdare să vie să ia de la pension pe Socrate colega de clasă și de

bancă a Roxanei pentru a face și cu ea câțiva pași pe drum. Un ciripit... Vrăbiuța se deșteaptă:

— Ce faci Maia?

— Mă duc să-mi cumpăr șoșoni, dar tu?

— Șoșoni? Și uitându-se pe fereastra deja prinsă în flori de ghiță... A ninge, ninge, ninge, vin și eu cu tine.

Cât ai clipi din ochi furăm gata, odată cu tata, ce ne luă cu el în trăsură. Vrăbiuța ciripea mereu și noi nu știam cum s'o răsfățăm. Era cea mai săracă și cea mai drăgălașa colegă de școală și mai mult la mine ședea. Pe tata de multe ori trist, pe gânduri, nevrând să arate cât îl doare boala care-l ruina tainic, numai Vrăbiuța îl făcea să râdă. Pripășită cine știe de unde, farmecul ei îi era singurul sprijin în viață. Până într'o zi... Eram la bae și trimet servitoarea să-mi aducă halatul uitat pe pat, ea nu mai venea, nerăbdătoare o sun... Vine în fine schimbată la față:

— Domnișoara Vrăbiuța e în brațele domnișorului. O lăsasem leneșă în pat. Am înghețat. Pentru prima oară ceva în afară de viața mea, mă murdăria. Am stat mult la bae, am eșit cu o figură fără zâmbet și rece am lăsat să treacă ceasurile lângă Vrăbiuța care amuțise și ea.

Peste puțin a plecat cu ochii în lacrimi, știam amândouă că este pentru totdeauna.

Și într'o zi, în curtea școlii Socrate îmi spuse:

— Știi că Criton trăește cu Vrăbiuța, am găsit o scrisoare în pardesiu. S'a supărat numai vine pe la noi, tanti e speriată, îi e frică Criton să nu facă o nebunie. Se poate ca să primească în casa ei cine știe ce buruiană pripășită! Biata Vrăbiuța! Buruiană pripășită ce bine era zis! Dar totuși cât de singură! ca mine până la prietenia tatii și doar mai săracă în bani ca mine. Dar de atunci, Criton veni zadarnic să ia pe Socrate de la școală, eu tocmai atunci mă făceam nevăzută și cu îndărgire îl vedeam așteptând, Socrate lângă el căutându-mă cu ochii, îi vedeam plecând în sfârșit, inutilă camarederie și mă strecuram și eu pe urmă singură. Mă întorceam la gura amară a lordului Byron și la trágică moarte a prințului Andrei. Ce bine e să moară omul la care îți, pe veci nu l-ai uitat, să dispară înflorit cu toate

iluziile tale, căci viața, Doamne, viața cum batjocorește trupul dealungul anilor, așa batjocorește și sufletul. Odată Socrate îmi spuse:

— De ce te porți tu așa cu Criton și nici la otețul Rambouillet numai vii? El spune că tu erai iubirea lui ideală, Vrăbiuța era așa de ocazie... Ce fel de iubire e cealaltă mi-am zis: Nepricepând dar dintr'o discreție mândră n'am întrebat pe Socrate care repetă și ea ca o maimuță cele auzite, am tăcut puțin să nu pară ostentativ și am schimbat vorba. Înțoarșă cu sufletul gol, dar cu o liniște dobândită deplină, casa îmi păru în umbră așa de primitoare! Numai decât veni tata. Il vedeam trist, obosit din orașul care-i plăcea și în ochii lui simții presimțirea că-l va părăsi pentru totdeauna. Intră în odaia de alături, îl simțeam singur cu nevoia de un prieten; se plimba dealungul biroului cu părul lui de altădată, din orașul de provincie îndepărtat; dar mintea mea continuă să aibă o liniște de veci, parcă înregistra numai... Am priceput că mă simt ealta totuși... S'a oprit deodată din mers și încet, delicat, să nu mă sperie, a deschis ușa. Nu vream să se piardă inutil eleganța intrării lui care evită să fie bruscă și nici nu vream să pui pe fața mea masca de indiferență care o așezam așa de firesc pentru alții. Mă lăsai așa cum eram în gândurile mele... Ce mult semănam amândoi! Erau două renunțări față în față identice, una a vieții cunoscută deplin, cealaltă străbătută cu gândul. Eram sigură că tata nu mă va întreba nimic și m'am lăsat să mă privească fără să fac un gest că știu, cum eram toată adevărată cu amărăciunea renunțării în colțul gurii... Incet m'a întrebat blând:

— Vrei să vii la mine să citim împreună?

— Da, tată.

Până târziu, la lumina lămpii ne înbătarăm de frumos și furăm unul singur.

CAP. XI.

Agonie de suflet

Sedeam în grădina din fața casii și luam cafeaua cu lapte de dimineață, o blândă dimineață de Noembrie, o vară întâr.

ziată. Copacii erau prinși în galbeni gata să se rupă și pe care vântul îi făcuse filigrame diafane. Imprejurul meu era parcă liniștea ce despărțea o viață trăită într'un fel, față de alta care trebuia să înceapă nouă. O vedeam venind din depărtare cu fâlfâit de aripi prin aer... Colțul vieții trăită se ridica stâncă închizând un trecut bătut de o mare de gândiri când liniștită, când furioasă ca lacul de la Mangalia în nopțile cu lună.

Un bătrân a deschis încet poarta, picioarele se vedeau goale prin pantofii rupți și haina arăta cum razele soarelui se jucau pe cozonacul de lângă cana cu lapte și ochii lui păreau mai degrabă curioși de viață alta decât cea pe care o ducea el, fără amărăciune cu descoperii de copil.

— Vino moșule!

I-am dat locul meu și eu alături de el pe scaun; îl priveam cum sorbia cafeaua, rupea cozonacul, mulțumia cu ochii.

— Vă mulțumesc și Dumnezeu să vă ferească de rău!

Cum? Colțul nou care se arătă la orizont era să fie rău pentru mine? Eram toată numai așteptare și doar peste o săptămână plecam la Paris, pașapoartele erau făcute. Un vis vechi mi se împlinea așa de firesc ca atâtea altele, de la o vreme încoace... Când moșul a plecat, m'am sculat ca adormită și luându-mi geanta de marochin parfumat, șapca feminină de student, blana albă de Tibet și am plecat spre universitate... Domnișoara cu blana albă, a dat exemplul de gramatică studentul cu ochelarii de aur și profesorul a răspuns uitându-se cu drag la băiatul colegului mort și pe care-l proteja:

— Da, domnișoara cu blană albă dar și domnul cu ochelarii de aur se potrivește... Iar altă dată, alt profesor prieten cu tatăl meu, uitându-se lung la mine, mi-a zis în treacăt:

— Imprejurul d-tale plutește taina lui Polichinelle. Eram senină și dreaptă în promisiunea solemnă care o făcusem studentului cu ochelarii de aur: Da, te voi aștepta, sunt de-acum pentru totdeauna logodnica dumitale. Numai tatii nu putusem să-i spun o vorbă; îmi era milă de graba lui de a nu mă lăsa singură. Cum puteam să-i dau deziluzia unei lunge

așteptări? Când el se gândia numai să-mi facă trusoul la Paris, în graba lui de a pune un punct la o viață pe care o simțea numărată. Eu mă gândiam cu bucurie la Paris, cu liniște la ce era să vie, eram doar angajată pe viață, aveam speranță în doctorii buni de acolo și așteptam atât de speriată uneori, dar atât de supusă unei sorți pe care nu o puteam opri și o vedeam venind de departe, în aerul transparent, blând, dar cu iarna în vuetul zării și ziua de toamnă înfinit de caldă își avea destinul precis pecetluit.

La masa de seară, eram iar numai noi doi. Îi vedeam capul blond în lumina lămpii și ochii albaștri cari mă priveau brusc veseli.

— Aidem să ieșim și noi astăseară, pune-ți cea mai frumoasă rochie, eu mă duc să-mi pun fracul.

Viața noastră deci continua, continua încă... Am sburat până în odaia mea și ședeam gata în hall, așteptând să apară silueta care totdeauna mă fermeca cu jobenul care știa să-l ție așa de ușor pe mână și pardesiul a la Musset pe spate. Îl auziam fredonând:

Când săracul tatăl meu

Era tânăr cum sunt eu...

A apărut în prag, ne-am îndreptat spre ușa mare, cu geamuri, am pus mâna pe clanță... Deodată, am simțit pe umăr o apăsare ca de munte prăvălit. Nici nu am putut să mă întorc așa de mă îndoia povara, jobenul numai s'a rostogolit de nu mai înceta să se oprească, așa de neașteptat fusese aruncat iar pelerina a la Musset, îmi bătea obrazul aripă neagră, funebră.

Am pus degetul lung pe sonerie, l-am ținut... Sgomotul s'globiu mă distra, îmi dădea singura impresie că e viață, că tot e viață în jurul meu. A intrat Milan, sârbul izgonit de la ai lui, original și el, în felul său, ca tata, ca viața noastră a amândorora.

Perfect stilat, nevăzând bine de la distanță, dar părându-i-se un grup ciudat; pe urmă a rămas încrămențit în fața mea, îi înting mâinile să-mi ia povara.

— Nu, Milan, lasă-l pe tata la mine, du-te după primul prim doctor, ia trăsura...

A plecat val-vârtej.. Eu continuam să stau așa, sub greutatea poverii și mă uitam în fața mea. Pentru ultima oară tata ședea cu fetița lui, îmi ziceam. Atât îmi este acum îngăduit de soartă să-l port și eu pe tata. Mi-am adus aminte cum mă ducea el pe scări, când așteptam pe Suleiman Faikbey; mi-l aduceam aminte în orașul de provincie îndepărtat:

— Prietena rozelor, ce face tatăl D-tale astăzi?

— Nu știu...

Și eu rămâneam pe gânduri, iar prietenii mei mă urmăreau cu privirea. Vream să-i dau viața amintirilor cari se îngrămădeau. Cum o seară înainte citisem până târziu din le Temps, o scrisoare din Rusia în revoluție, ca un popă Gapon... Popa Gapon, popa Gapon... Suna Gapon a gol și mă îndoiam sub povara iubită și atâta aș fi vrut ca această tortură să nu se isprăvească nci-odată? Imi era dragă povara mea, ultima povară... De sub pardesiul negru ieșea o dantelă albă...— E rochia mea de gală—îmi ziceam. Împrejurul meu sbura un parfum elegant, parcă e floare de tabac, floare de tei, în tot cazul e parfum de vară... O vară petrecută cu tata pe o alee nesfârșită cu tei....! Dar eu niici o vară nu am petrecut o undeva, nici o vară a copilăriei mele cu tata... Venea numai în fugă să mă vadă, îmi aducea cărți rare și pleca la viața lui de om singur. Tata, tata! Uite că tata s'a dus din viața mea. Ceasul din birou sună zece bătăi... Altă viață plutea în jurul meu. Ii eram recunoscătoare ceasornicului... Când s'a opriț iar așteptarea lentă... În față, banii de aur de dimineață, din copaci se aruncau în aer loviți definitiv de vânt. Ce ploae galbenă în jurul meu! Intreprinsem la zid. În lumina lunii văzui diincolo de geamuri, un trandafir galben, singurul își mângăia strălucirea, de geam lovit de vântul, încă nu de tot aspru, dar implacabil.

Un uruit de trăsură, figura palidă a lui Milan, doctorul mizericordios către mine, povara desprinsă blând, și eu rămasă ușoară și golită de viață, de gânduri, de nădejde, o fântână din care se scursese chiar vloga de a suferi...

CAP. XII.

Singurătate

Imi era tare frig, în patul strâmp, cu salteaua stricată; dar visasem frumos și îmi era necaz pe frigul care mă deșteptase. Vream să-mi adun gândurile, să le încălzesc cu plapoma trasă peste cap, să le fac bune ca în visul meu... Cât ținuse? Care e taina visului? Câte clipe din viața mea de acum, țesuseră covorul cu flori vii, pe care călcam aerian. Da, era o grădină undeva departe, o grădină cu mere de aur Grădina Hesperidelor... Voiam să intru, o poartă de piatră împinsă, dar grădina se departă, se făcea mai mică în zare; o priveam de pe o corabie feniciană. Era Spania cu portocalele în apusul soarelui, era povestea pe care tata mi-o spunea odată... când? Petrecută aevea... Visul unei nopți de vară în frigul din odaia mică, unde eram patru epave. O sobă de fier ruginit, o masă cu un început de desen în perspectivă, un cuer unde era spânzurat un pardesiu de toate culorile, al Aurichii V. ce dădea lecții numai pentru mâncare și adăpost. Desenul era al alteia care fugise din provincia burgheză și bogată pentru ca să facă arta. A patra era pur și simplu fizică în ultimul grad și nu știam de unde vine. Ne era așa de indiferentă viața la toate, așa de greu ne venea să spunem, să ne plângem, încât trăiam cu ea alături, o auziam tușind, ne miram cum nimeni nu întrebă de ea, de nepăsarea directoarei de pension, unde ne adunase soarta. Imi puneam singura rochie care o aveam, neagră cu pălăria cu voalul lung, cernit și mergeam la universitate, ascultam cursurile, vedeam pe domnul cu ochelarii de aur, care se uită lung la mine, când credea că nu-l simt cu figura îngrijată și dusă pe gânduri. Mă agățam de jocul ideilor și mă întorceam singuratecă pe străzi, unde numai mă aștepta nimeni, la glumele, de multe ori, amare, a celor trei. Pictorița cu mâna înghețată desena, cealaltă tușea mereu, cealaltă oboșită de lecții se încerca totuși să aprindă un foc, la o sobă care ne încălzea un ceas, până când ne desmorțeam de aerul din afară și ne puteam vârî în pat, singurul loc absolut

al nostru... Da, era și asta o viață. (De ce nu? Nu vream nici să trec prin locurile unde trăisem odată cu tata; viața mea era alta acum, învățam să uit și mi se păreau așa de stranii gândurile noi cari se înodau singure, fără farmecul și ajutorul tatii. Ce repede le prindeam toate cu el! Ce culoare punea în tot ce povestea! Imi spunea un prieten al lui întâlnit din întâmplare pe drum, căci și de casa lor ospitalieră fugeam:

— Până dimineța ședeam cu el și-l ascultam vorbind; Cine mai are farmecul lui acum? Și altul:

— Am avut avere, am pierdut-o, să muncesc nu pot, trăiam din expediente, nu-ți poți închipui cu ce delicatețe îmi oferea bani, de parcă el îmi era datornic, acum am luat o slujbă mică, la munte sus, plec, e pustiu fără el pretutindeni... Pot să-ți fiu de folos cu ceva?

Îți mulțumesc că-mi vorbești de tata așa, nu, nu am nevoie de nimic, eu îmi fac cariera mea, am cu ce trăi până atunci, ce am îmi ajunge. Se depărtă tăcut, plecai pe drumul meu cu pasul mai greu... Să am un colț, Doamne, unde să pot să fiu singură, atât voi am, îmi era dor de odăile mele numai pentru refugiul lor în singurătate, să mi-o gust în plin, cu o voluptate rafinată de durere. Eram așa de singură și totuși nu puteam fi singură cu cele trei în odaia mică. Impietrisem așa; numai uneori dimineța îmi ridicam mânele ce-mi păreau culcate în mormânt, alături de tata, și voiam să deprind carnea ce mi se părea putrezită pe os. Dar și peste această impresie treceam cu indiferență. Uneori, luam masa la doamna S... Cele trei femei singure mă răsfățau, dar și răsfățul lor mi se părea parcă furat din viața prea dinainte, care se dusese întreagă și de dulceața prietenilor lor fugeam. Vream să-mi duc singură până la capăt drumul cenușiu, de unde sau intram în moarte și eu, sau la un cămin la care nici nu aveam energia să mă gândesc prea mult, atât îl vedeam de îndepărtat și din alte vremuri și el. Și acolo, la pension, am cunoscut o Franțuzoaică tot cu ochii albaștri, ochii albaștri ai copilăriei mele. Imi plăcea melancolia ei statornică și senină, melancolia lui Lucie. Mă duceam uneori, dar și acolo trebuia să mă cheme ea, cu atâta înțelegere și atâta discreție! O simțeam prietenă de departe, singurul suflet

streim de mine, apropiat totuși printr'o misterioasă dulceață, care venea dintr'un fel de iubire, ce există undeva îmbelșugată și de care era prinsă pentru totdeauna. Odată a intrat la ea, când eram și eu, două fete bune, foarte frumoase: — Nepoatele mele — mi le-a prezentat și când au plecat:

— Bietele fete sunt foarte necăjite; Le ajut și eu cât pot. Maia, nu trebuie să pierzi așa nădejdea în viață, nu-mi place împietrirea ta, nu-mi place privirea ta fixă. Și au sunt sunt singură și bătrână, tu ai toată viața de trăit, e natural să moară părinții înaintea copiilor, nu uita că ești logodită, uite, azi am văzut pe logodnicul tău la catedrală se ruga în fața mea în bancă, eram și eu într'un moment de mare descurajare, dar l-am văzut cu atâta încredere în fața lui Dumnezeu, încât am căpătat toată curaj. Și începu să fredoneze senină, foarte blândă:

Celui que mon coeur aime tant,
il est dessus la mer jolie...
Petit oiseau va lui dire,
petit oiseau tu lui diras
que je suis sa fidèle amie
et que vers lui, je tends les bras...

— Unde era iubitul tău? Am întrebat-o pe gânduri, aproape inconștient și am tresărit când mi-a răspuns blajin.

— A murit.

— Aaa, de aceia nu te-ai măritat tu niciodată?

— E tatăl fetițelor care le-ai văzut, sunt orfane și se luptă greu (cu viața, Maia, — Eri, am fost mulțumită că am avut cu ce să le cumpăr pantofi la amândouă.

— Va să zică te-a trădat? A luat pe alta? Nu vrem să fac legătura, doar mi le recomandase cu nepoatele ei.

— A trebuit să ia pe sora mea, Maia! Pentru prima dată, altă durere mă distra de la a mea. Făcusem ochii mari și priveam halucinată figura blândă ce trebuie să fi fost așa de frumoasă. Ce grozăvii să petrec pe lume? Auzii în sufletul meu vocea lui Socrate, vechea mea colegă: Criton trăește cu

Vrăbiuțe — Cum le uitasem toate aceste lucruri din vremea mea fericită. Și pe urmă tot mirarea lui Socrate — Nu înțeleg de ce te porți așa cu Criton? el avea pentru tine o iubire ideală, Vrăbiuța era așa de ocazie... Ce nimicuri! Și câte concesii trebuiau făcute vieții! Viața cu ideal și cu scârbă. Logodnicul meu era drept, eu dintr'o bucată... Sau tot sau nimic. Ce m'aș fi făcut cu ori care altul? Așa vrea Dumnezeu!

—Ai rămas pe gânduri, Maia? Pe alte gânduri și figura ta nu mai are privirea aceea fixă; tot e un balsam și durerea alteia pentru tine... Ce faci acolo Maia? Lampa cădea dreaptă pe o carte: „Introduction a la vie dévoté“ de Saint Francois de Salles. Pusei mâna, citii titlul mă uitai la ea... Acum, în fine pricep de unde scosese Franțuzoaica puțința de a suferi frumos și senin, era catolică, desigur dacă era Franțuzoaică. Și cei doi prieteni ai mei, din orașul de provincie îndepărtat, toată forța lor de a fi cum sunt o luau tot de acolo. Spaima doctorului Racowski pentru o forță imensă pe i se opunea idealului său... Da, toate se învârtteau în capul meu și o dulceață mi potoli sufletul, parcă mă nărui la pământ, o mângâiere de aiurea, niște degete fine care mi se puneau pe suflet.... Cum nu m'am gândit? Desigur și logodnicul meu, Venetian, era deci și el catolic. Se ruga poate și pentru mine, în momentul când făcea un bine sufletesc unei streine unei necunoscute lui. Ce este această solidaritate dintre toți oamenii? Săracii oameni! I-am surâs cu fața înflorită după atâta vreme!

— Așa te vreau, Maia, ai atâta viață de trăit în fața tă... Rolul tău e să dai fericire, Maia.

— Mai cântă-mi ceva, te rog... și mâna mea luase pe pe Saint Francois după masă, aproape mașinal.

Quand j'étais chez mon père
 petit garçon pastoureau
 on m'envoyait aux landes
 pour garder les agneaux...
 Je n'en gardais point guère,
 je n'en gardais que trois,
 le loup est arrivé

et m'a pris les plus beaux ..
 Le loup est arrivé
 et m'a pris les plus beaux,
 Il n'a laissé que les os,
 pour faire un chalumeau,
 Il n'a laissé que les os,
 pour faire un chalumeau,
 pour faire danser les filles
 dans le printemps nouveau,
 Eyup pejup — Jean de Ligière
 Vous ne m'entendez guère
 Eyup, pejup, Jean de Ligière
 Vous ne m'entendez pas...

Am plecat cu Saint Francois în odaia mea și l-am citit până târziu lângă pictorița care se îndârjia la desenul ei. Nu mai simțeam frigul. Eram plină de seninătate, nu de soare desigur, dar cu acele zile, când cerul e acoperit cu un voal subțire, cenușiu de nori, dar ziua e mai delicată așa, ca o perdea lăsată până jos, într'o odaie, unde altfel ar fi prea multă, inutilă lumină. Când m'am sculat de dimineață după o noapte liniștită, eram alta — Aveam un scop care-l urmăream cu îndârjire. Am pornit repede pe drum, de astă dată simțeam în fine că trăesc pentru ceva. Am sunat clopoțelul la Notre Dame de Sion, am chemat pe superioară și când a apărut silueta subțire în ușă i-am spus hotărîtă: — Vreau să mă fac catolică. — Surprinsă peste măsură de atâta doliu și atâta hotărîre, la o necunoscută, care până atunci fusese așa de izolată de tot ce era catolic, rece, rezervată dar totuși destul de gentilă mi-a dat un catechism franțuzesc și mi-a spus să mai viu să o văd. Am plecat alta și așa de hotărîtă încât voiam repede, repede, să trec peste toate formele... Și s'a găsit la Catedrală, un preot nesăbuit ca mine, care m'a luat pe răspunderea lui și așa repede cum vream, am făcut profesiunea de credință și am intrat în viața suferințelor resemnate, dar care nu opriau elanul ci-l înflăcărau mai tare... Logodnicul meu mai statornic, mai serios se uită la mine, avea un aer grav, el care era tot așa

de copil ca și mine și cu cariera nefăcută.... Voia să-mi spue multe vorbe care le opria la timp și mă întreba mai precis ce fel de viață duc la pension, cu cine stau în odaie, dacă mănânc regulat, căci eram mereu mai palidă, o umbră de slabă, în negru mă topiam toată.

Intr'o dimineață, numai m'am putut scula din pat, o bronșită cu febră mare mă țintui alături de cealaltă bolnavă, care-și trăia ultimele zile, atunci se hotărîse și directoarea să o ridice, să o trimeată aiurea, la aer, din București. O ridicară pe targă a doua zi și se aplecă atunci spre mine, îmi luă mâna — Vrei să aduc un doctor?

— Nu, dar te rog mult trimite această scrisoare doamnei S.

A intrat peste două ceasuri fata mai mare a doamnei S, cu prăjituri în mână, dar pe care capul greu și tusea nu le putură înghiți... S'a uitat și pea lung la mine, s'a bucurat de plecarea bolnavei, a venit apoi cu trăsura și m'a luat așa fără voință. Cum ajunsesem, la casa, m'a așteptat într'un pat alb cu cearceafuri în dantelă și perne de puf. Fereastra dedea spre grădină, flori aveam în vasul de lângă oglindă, un dor de traiul meu bun mă cuprinsese...

Domnul cu ochelarii de aur veni acolo să mă vadă și hotărît îmi ceru mâna, să ne cosătorim numai decât, voia... Când doamna S mi-a repetat vorbele spuse și m'a îndemnat să consimt.

— Dar eu nu am decât un mic venit, dacă mă mărit se duce și el, stă cu mama lui.

— A vorbit cu mama lui, i-a spus că dacă nu te ia acum te pierde pentru totdeauna și mama lui te va primi în casa ei, ca pe un alt copil. Am plâns de înduioșare... gestul venea din lumea în care așa de puțin intrasem și totul era firesc în marea familie creștină...

— Și apoi tu nu ești fată săracă, ești doar din familie ctitoricească, după mama ta, și după testament, ai dreptul la zestre, vorbesc eu cu Costică...

CAP. XIII.

Veneția

Și Costică-Coco s'a ținut de vorba dată sorei lui. Chiar a doua zi a văzut pe ministrul care a dat la Craiova un ordin scurt și drept. Cuibul boeresc înțepenit în viața mărunță de provincie și-a întors cu surprindere ochii către vlăstarul uitat și aruncat așa de crud, când nici un an nu avea încă, din casa părintească, din orașul natal... Ii s'a părut chiar romantic, duios romantic să se ocupe cu febrilitate și eleganță de îndreptarea unei vieți, cu noblețea moștenită de la trecut. Au fost numai curioși să afle, dacă semnele familiei s'au păstrat la copilul uitat în casa veche. Lucrurile au început iar să meargă ca o poveste pentru mine. Dacă nu ar fi fost altceva să-mi aprindă atât imaginația în viață, desigur că neprevăzutul hărăzit mie de ursită, de la naștere, ajungea singur să mi-o hrănească din belșug.

Când însănătoșită și prinsă de noutatea care mă împrejmuia, tot în rochie neagră, dar mai elegantă, înflorită cu puțin alb, m'am oprit cu trăsura la casa mare, unde locuiau părinții logodnicului meu, viața de atunci, a început să se croiască iar alta... Am intrat într'un antret lung, cu o masă familiară, înconjurată de scaune la mijloc, în stânga o parigină...

— Aci trebuie să fie locul cel mai cald, iarna, din casă, mi-am zis numai decât, aci se adună familia toată seară... Vara desigur în grădină, ce o vedeam mare, în fundul curții, unde aceiași masă ospitalieră cu scaune de vară era și cu față de masă colorată, pe care soarele în crepuscul, arunca cu belșug luciri violete. Imagine fugară a ce-mi era să-mi fie viața. Nu intram numai în altă viață, dar treceam frontieră altei țări, granița era poarta de fier, pe care o deschiseseam cu curajul cu care înfruntam atâtea noutăți până acum. Locul cel mai caracteristic italian era salonul imens, cu mobile foarte vechi, acoperite cu huse dealungul zidului solemn, cum aveam să văd atâtea șaloane istorice — muzee, pe urmă, în străinătate. Pe peretele din dreapta strămoșii. — Uite, acesta e străbunul meu, copilul mic ce se ține de genunchiul

omului cu o ceașcă în mână, acela era doctor pe vremea lui Napoleon și de atunci este pictat acest tablou. Uite pe zis Beppo uriaș cu figura de copil bun în uniforma de gardă națională a Venetienilor contra Austriacilor... Uite pe tata mare cu bereta venetiană pe cap, ochii mici pătrunzători de om înainte de toate negustor și navigator și jis în colț, în costumul secolului al XVIII-lea un Foscarini mititel, oraj, alt strămoș... Oglinda mare care arată tot salonul și ocupă un zid întreg, mă arată și pe mine, deodată palidă, interesată totuși, dar atât de alta, iarbă streină picată într'un parc din Italia și încercând să se agațe, ca să poată să prindă rădăcină, să nu se ofilească împinsă de vânt... tot cum când am vizitat toată casa, a căror odăi erau deschise de o parte și de alta a antreului, mi-am găsit locul așa de fantezist totuși, în odaia băeților, devenită odaia noastră, unde mobile cenușii perdele albe de dantelă, covor bleu modern și fotoliuri în aceeași culoare, se instalau parcă singure, cu acel ceva improvizat de odaie care va trebui să mai aștepte singură călătoria de nuntă, la Veneția, ultima aclimatizare a plantei streine și cea mai firească, de acolo înțelegând rostul unei vieți transportată laidoma aci.

Am fost primită corect și cu gesturi stăpânite de blândețe și bună creștere. Târziu în urmă am aflat că imediat seara, în ciuda durerii bengaminului casii, a fost chemată solemn soția fratelui celui mai mare și i s'a dat toate bijuteriile familiei. În Iunie, când toate florile împodobesc Bucureștiul, la zece dimineată, împreună cu leturghia mare, în catedrala plină de lume îmbrăcată în albul verii și al dimineții, am intrat și eu atât de albă, înfășurată în voalul ce-mi ascundea mâinile cari tremurau și fața prea palidă. Ceremonia e scurtă la catolici, mai lung a fost discursul în franțuzește al parohului „Vous êtes du bon sang, mon fils“. Alături de mine nașul, prințul V. G. Român ca mine, mi-a strâns delicat mâna, căci mă văzuse deodată prea singură, o clipă de înțelegere dincolo de realitatea sufletelor, apoi marșul nunțial. M'am întors acasă, am intrat în odaia mea, am scos rochia albă, am pus tailleur-ul de călătorie, cum era foarte cald, am păstrat doar bluza cu fusta închisă, dreaptă,

scurtă, păream școlărița acasă, la tata... M'am scoborât în sufrageria mare, (unde în capul mesii noua mamă cu ochii albaștri (totdeauna am fost protejată de ochii albaștri în viață) mi-a arătat locul lângă soțul meu, alături de frații adunați, așa cum în galeria de portrete istorice mai pui unul, găsit definitiv al familiei, un lanț care se leagă din nou.... Viața, aceiași viață, fără nici o schimbare își urmă cursul ca o mare stăpânită în matca ei.

După masă, m'am urcat iar la mine, să-mi pregătesc valiza. Am pus portretul tatii în față, așa ca pe el să-mi arunc întâi ochii când mă scol, în altă parte pânza sfintei Veronica, pictură (care totdeauna am văzut-o în biroul tatălui meu și în atmosfera mea familiară, într'o uitare totală, de ce intrase prea curând în viața mea, o uitare unde toate erau viața tatii, cu repetul care mă chinui violent, cu dorul care mă stăpâni sălbatec, am căzut aproape pe fotoliu cu ochii la Sfânta Veronica. „Viața creștinului să fie ca imaginea lui Crist înfiptă mereu pe pânza cea mai fină a sufletului tău“ îmi va zice cât de târziu în urmă, un prieten sfânt, dar atunci, așa se înoda viața mea atunci și cât de târziu aveam să-i înțeleg rostul...!

Eram atât de cufundată în trecut, încât cum stând mult timp în odaia de primăvară, nu simți de la început cum te cuprinde răceala, până nu sari în sus toată înghețată, așa încet, încet, m'a prins fiorul unei singurătăți totale în odaia acolo, în casă toată ce părea moartă... Unde sunt? Ce se petrece cu mine? Am sărit toată de pe fotoliu așa de brusc că tușind și ducând batista la gură, o văzui plină de sânge. Atunci mi-am pierdut capul complet, am deschis ușile una după alta, mi se părea un castel vrăjit, până când vorbe înăbușite m'au oprit la o ușă, am bătut, am deschis ușa. În pat era mama și ochii ei albaștri și-au întors floarea către mine, împrejurul ei toată familia. Soțul meu cu mâinile de gâtul ei... Desigur era de înțeles, plecam doar la ora 6 și era copilul cel mai mic. Cât de mult îl iubise și-l înțelesese, se văzuse din ultimul gest făcut și așa cum mă primeau era cea mai bună dovadă că în sufletul ei făceam parte din familia ei.

Am mototolit batista în mână și surzând m'am așezat

de cealaltă parte a patului. Dar el a priceput că ceva neobișnuit era în mine. A sărit, m'a luat de mână, am plecat. Era ora trei și la șase trebuia să pornească trenul. Când am ajuns la noi, i-am întins batista... dar el cu atâta curaj:

— Nu te nimic, nu poate fi nimic. Veneția te va vindeca, văd numai că te-am luat la timp, acum vom pleca numai amândoi, nu spune la nimeni, pune batista în valiză, așa în fund, o arătăm noi doctorilor venețieni. Am plecat spre orașul care m'a prins în vraja lui, de atunci, pentru totdeauna. Viața mea s'a sfârșit sau poate acum începe?

Miriam

Buletin Social

Jurisdicțiunea Episcopiei Greco-Catolice Maghiare Hajdudorog se va extinde asu- pra tuturor locuitorilor greco-catolici din Ungaria.

Sfârșitul bisericii minoritare greco-catolice române din Ungaria post-trianonică. Peste 20.000 de Români greco-catolici din Ungaria vor fi contopiți, în mod definitiv, în sânul episcopiei maghiarizatoare a Dorogului

de : Petre Petrinca

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I.

Episcopia greco-catolică maghiară de Hajdudorog s'a înființat în anul 1912 sub patronajul primului sfânt martir maghiar Ștefan, cuprinzând în sine credincioșii maghiari de rit greco-catolic, cari în cea mai mare parte au fost Ruteni și Români maghiarizați. *Scopul înființării acestei episcopii era: maghiarizarea elementelor greco-catolice române și rutene din Nord-Vestul Transilvaniei.*

Episcopia maghiarizatoare de Hajdudorog avea 6 capitoare, 162 parohii, din cari după tratatul de pace dela Trianon au mai rămas în Ungaria numai 94. Astăzi, episcopia de Dorog, aparține Mitropoliei de *Exztergom*, având sediul la Nyiregyháza.

Primul episcop al eparhiei greco-catolice maghiare a fost ales *Miklosy István*.

În 1930, numărul credincioșilor greco-catolici maghiari din Ungaria, atinge cifra de peste 40.000 suflete. Românii greco-catolici din Nord-Vestul Transilvaniei și din județele de pe malul stâng și drept al Tisei, cari în trecut aveau

puternice așezăminte românești, în ultimii 50 de ani, au fost maghiarizați, iar după înființarea acestei episcopii, au fost încorporați cu forța, conducerii bisericești a Dorogului maghiar. Prin Legea 35-a din 1913, parohiile greco-catolice române și rutene din această regiune, au fost anexate jurisdicțiunii eparhiei Hajdudorogului.

Protestele Românilor greco-catolici din județele: Hajdu-Szabolcs, Sătmar, Bihor etc., au fost zadarnice. Preoții parohiilor românești au fost înlocuiți cu preoți unguri și ruteni maghiarizați, cari au introdus limba liturgică maghiară în bisericile române de odinioară. La fel s'a procedat și cu și cu școalele confesionale greco-catolice române, conduse tot de către comunitățile religioase românești.

Un capitol trist de frământări și lupte religioase, pentru salvarea vieții bisericești române din Nord-Vestul Transilvaniei se încheie prin disperatul act al atentatului cu bombe dela Dobritin (Dobreczen), pus la cale de către faimosul terorist rus, Cătărău.

Rezultatul atentatului dela Dobrețin a fost câteva victime și dărâmarea clădirii episcopiei maghiarizatoare, cari, apoi, sub pretextul nesocotitului gest a avut ocazia să învinue iredența română și pe de altă parte, să-și desăvârșească în liniște opera-i distrugătoare.

II.

Românii uniți din actuala Ungarie, au mai rămas cu 16 parohii nemaghiarizate, dintre cari 15 se țin de eparhia unită a Orăzii Mari, iar una de eparhia unită română din Lugoj, fără ca acestea să mai aibe vreo legătură de ordin ierarhic cu arhieriei lor. Dintre cele 16 parohii române unite, numai trei au preoți, pe când 13 sunt fără conducători duhovnicești.

După război (în 1919), conducătorul cel mai de vază al Românilor uniți a fost renegatul Iosif Șeghescu, profesor de limba și literatura română la Universitatea din Budapesta, apoi, prelat papal și comisar al guvernului maghiar pentru problemele minorității române din Ungaria. „E un om de o

inteligență mediocră, dar vicleană, un arivist cinic, gata de orice serviciu în contra neamului său; în urma acestor aptitudini guvernul ungar l-a numit comisar pentru afacerile minorității române, un fel de consilier al guvernului și administrator cu puteri întinse în toate chestiunile educative, culturale, bisericești și economice ale Românilor rămași sub cârmuirea Budapestei. În vremea din urmă fiind amestecat în fraudele unor furnituri, Șeghescu a căzut în disgrație¹. Astfel îl caracterizează dl. V. Stoica²) pe renegatul român și pe fostul conducător spiritual al bisericii Românilor uniți din Ungaria de după război.

Iosif Seghescu, căzând în dizgrația guvernului ungar, biserica greco-catolică română din Ungaria a rămas fără nici un conducător spiritual suprem, fiind lăsată în prada tuturor hărțuielilor de maghiarizare ale preoților maghiari și ruteni, impuși cu forța în fruntea parohiilor.

Până în prezent, biserica greco-catolică română din Ungaria, a fost pusă sub conducerea unui comisar ministerial din ministerul Cultelor maghiare („*a görög katolikus magyarok 8 plébániája a hajdudorogi egyházmegyéhez vannak beosztva*“ și „*a görög kat. románok 1 plébániája (Bedö) a nagtváradi egyházmegyéhez van beosztva, mely két egyházmegyé a magyarországi románok ügyeinek m. kir. kormánybisztos (Budapest alá tartozik*“²).

Vedem, deci, că Ungaria recunoaște jurisdicțiunea eparhială asupra unei singure parohii greco-catolice române din Ungaria, asupra comunei Bedeu (jud. Bihor).

Legăturile de ordin ierarhic, cu eparhiile române din Transilvania, au fost absolut interzise din partea guvernului maghiar. Treisprezece parohii unite române și filiile lor, au rămas fără preoți (pentru că aceștia au fost alungați de către autoritățile ungurești!), iar locurile vacante de preoți, nu mai pot fi completate cu conducători duhovnicești de către eparhiile noastre gr.-cat. din Transilvania, de către cari au fost separate în mod abuziv. În schimb, episcopia maghiară

1. Vezi Români din Ungaria, studiu apărut în revista „Gazeta Română”, Octombrie 1928.

2. Cit. făcut după „Révai Nagy Lexikona”, vol. II 1927, pag. 15.

de Hajdudorog, a complectat vacanțele cu preoți maghiari și ruteni, cari își desăvârșesc acțiunea lor distrugătoare de contopire în maghiarism.

Perspectivile și abuzurile au luat din nou întorsătura de acum 20 de ani, când s'a înființat Episcopia Dorogului. În urma dispozițiunii din art. 3 al Concordatului încheiat cu Sf. Scaun, *în mod definitiv* (spune eparhia noastră gr. cat. de Oradea), *ne-a încetat jurisdicțiunea asupra acelor parohii rom. unite și chiar asupra parohiei Bedeu (Bedö, jud. Bihor) rămânând situația lor canonică nearanjată până astăzi. Nici acum nu e stabilit, că Românii gr. cat. din Ungaria sub a cărui jurisdicțiune sunt supuși.*

III.

Într'un studiu al subsemnatului¹⁾ asupra situației celor două biserici minoritare române din Ungaria, am arătat, *că într'un interval de cel mult 10—15 ani, biserica Românilor uniți din Ungaria va fi complect distrusă.* Afirmatiunea noastră, pare a se îndeplini și mai repede, în urma nouilor întorsături și evenimente ce se petrec în țara vecină, prin care Episcopia Hajdudorogului *a hotărît încadrarea irevocabilă a tuturor elementelor gr. cat. din Ungaria sub jurisdicțiunea sa bisericească.*

În ziua de 23 Sept. 1935, s'a ținut la Hajdudorog congresul general al gr. cat. din Ungaria, care a dat semnalul final de a îngloba sub jurisdicțiunea episcopiei maghiarizatoare pe toți credincioșii gr. cat. din Ungaria.

Despre felul cum s'a desfășurat acest congres, ziarul budapestan „*Pesti Hirlap*“⁽¹⁾, ne relatează următoarele: „*La congres, s'au prezentat toți delegații gr. cat. din întreaga țară. Într'un număr impozant s'au prezentat cei din regiunile Budapestei. În cuvântarea de deschidere, președintele Groh Ștefan, a arătat, că după o activitate bogată de patru ani, va demisiona din funcțiunea ocupată. În tot de cursul mandatului*

1. Vezi „*Revue de Transylvanie*“. Tome II. No. 1, Août — Septembre. Cluj 1935: *Petre Petrinca*: „La situation des Englises minoritaires roumains de Hongrie après la paix de Trianon“.

său, și-a impus ca o datorie sfântă, trezirea conștiinței gr. catolicismului maghiar. Și crede, că acest lucru i-a reușit pe deplin. Gr. catolicismul maghiar îndeplinește o mare misiune. Prin comunitatea lui religioasă, gr. catolicismul maghiar își întinde brațele către frații deslipiți, atrăgându-i la sânul său. Greco-catolicismul a îndeplinit o muncă de pioner în mișcarea revizionistă. Pe noi, ne leagă de acest pământ secole întregi și în aceste considerente, protestăm împotriva faptului de a fi considerați ca Unguri de categoria doua. Gr. catolicismul e o forță importantă între forțele țării. Generațiile noastre vom să ni le creștem singuri. Nu există vreun drept, ca pe copiii noștri să-i înlăture din viața publică maghiară“.

Un alt orator, Dr. Ladislau Vladimir (Budapesta), propune congresului o hotărâre „prin cari jurisdicțiunea episcopiei greco-catolicilor de Hajdudorog, să fie extinsă asupra tuturor greco-catolicilor din Ungaria“. Oratorul, a accentuat faptul, că propunerea sa, nu-i o inițiativă individuală, ci este expresiunea pornită din dorința sinceră a mii și mii de credincioși. A mai arătat că prin bula papală „Cristifidelis Graeci“ din 1912, de instituire a episcopiei greco-catolice maghiare de Hajdudorog, s'au enumerat taxativ parohiile supuse jurisdicțiunii acesteia. Dar din 1912, numărul acestor parohii a crescut în mod extraordinar. În regiunile Budapestei locuiesc peste 5000 de gr. catolici, în Dunântul (Panonia) câteva mii, fiind sub o păstorire de rit latin. Numărul acelorora, cari nu se bucură de un rit al lor gr. cat., e foarte numeros. Jurisdicțiunea episcopiei de Dorog se referă numai la anumite teritorii ale țării, așa încât gr. catolicii dintre Dunăre și Tisa, numai în parte au ajuns sub conducerea ei. În privința acestora s'a realizat abia o muncă pe jumătate. E necesară o nouă reformă și trebuie să urgităm jurisdicțiunea episcopiei noastre asupra tuturor greco-catolicilor din țară. Baza de drept o avem, pentrucă în trecut, episcopia de Muncaci a avut jurisdicțiunea asupra gr. catolicilor din județul Somogy. Sucesoarea de drept a episcopiei de Muncaci în țara ciuntită, e episcopia de Hajdudorog. Prin unirea tuturor gr. catolicilor biserica noastră va căpăta o importanță covârșitoare“.

„Independentă, o episcopie puternică de rit grecesc, în patria maghiară, poate aduce mari servicii în cece privește asimilarea naționalităților gr. catolice și în cazul unei revizuirii (a tratatelor de pace) (Független, erős görög szertartásu püspökség a magyar hazának nagy szolgálatot tehet a görög katolikus nemzetiségek asimilációja révén a revizio bekövetkezte esetén“¹).

Propunerea D-rului Ladislau Vladimir, a fost primită cu însuflețire, înstituindu-se o comisiune specială pentru studierea și realizarea grabnică a înglobării tuturor gr. catolicilor din Ungaria, sub jurisdicțiunea episcopiei maghiare dela Dorog.

Congresul, apoi, a purces la alegerea noului președinte al Uniunii gr. catolicilor maghiari, în persoana d-lui Dorogi-Farkas Ákos, consilier orășenesc de Hajdudorog.

Președintele a fost ales în absență și o delegație specială, l-a adus în sânul congresului, unde și-a expus programul pentru viitor al Uniunii gr. catolicilor din Ungaria. Noul președinte, a subliniat importanța și rolul Hajdudorogului, pentru națiunea maghiară. „Dacă n'ar exista Dorogul (episcopia gr. catolică de Hajdudorog), n'ar exista în aceste regiuni nici liturghie maghiară și nici calendar unificat“ — a spus noul președinte“.

În continuare a expus planul de înglobare a tuturor greco-catolicilor maghiari din Ungaria, sub jurisdicțiunea acestei episcopii. S'a ales, apoi, întreaga conducere a Uniunii.

Hotărârile luate de către congresul gr. cat. din Ungaria, sunt reeditarea scopului național maghiar al Hajdudorogului de acum 20 de ani, prin care zeci de mii de Români uniți din Nord-Vestul Transilvaniei, au căzut victime unei maghiarizări forțate. Rezultatele dezastruoase pentru elementul românesc din ținutul Nyírség-ului, și-au dat roadele lor nefaste. Vechile parohii române din apropierea Debrecinului, din Nordul Sătmarului, Ung, Bereg și alte județe cari odinioară aparțineau episco-

1. Cit. din art. „A dorogi püspökség joghatoságát az egész ország görögkatolikus lakosságra terjessék ki! A magyarság szempont jából nagyjelentőségű mozgalmat indított meg a Görögkatolikusok Szövetségei din „Pesti Hírlap“ 24 Septembrie 1935. Budapesta.

piei gr. cat. rutene de Ungvár, au fost complet maghiarizate. Resturile unei frânturi de biserică gr. catolică românească, în Ungaria de după Trianon, abia se mai păstrează în câteva județe din apropierea frontierei de Vest a României, numărând și astăzi aproape 20.000 suflete. După ce Hajdudorogul din 1912, a distrus în Sătmarul rămas Ungariei, o mulțime de comune românești, apoi în jud. Hajdu, Sabolci, Bihor, Bereg, Ung, Ugocea, Iasz, Bichiș și altele, astăzi urmează aceiași soartă și cele 16 parohii române unite, cu filiile lor, cari cu mare greutate și-au mai putut menține un dram de viață națională.

Cuvintele d-lui Dr. Ladislau Vladimir, rostite în congresul dela Dorog, „că o episcopie puternică de rit grecesc, în patria maghiară, poate aduce mari servicii de asimilare a naționalităților de rit. gr. catolic“, — sunt foarte semnificative, în privința soartei parohiilor gr. catolice române din actuala Ungarie. Ele vor fi din nou încopciate eparhiei maghiarizatoare și nimic nu le va mai putea scăpa din fața pieirii. Inconjurate de masse maghiare, fără școală și biserică românească, fără limbă românească, ele sunt desființate în câțiva ani. Parohiile: Almașd, Bedeu, Bogomir (din jud. Bihor), Ciegold, Ujfalău (din jud. Satu-Mare), Macău (jud. Cianad), Leta Mare (Bihor), Abrani, Aciad, Âdoni (j. Sabolci), Poceiu, Virtiș, Paleu, Cocad (jud. Bihor) și Bătania (Cianad), dimpreună cu filiile lor și cu 20.000 credincioși, vor dispărea pentru totdeauna în focul mistuitor al greco-catolicismului maghiar dela Dorog. După cum în decurs de 20—30 ani Hajdudorogul a maghiarizat elementele gr. catolice române din comunele: Bereteu, Cocmen, Drișca, Ugra, Ocani, Chiubulcut, Leta, Artand, Comandi, Csenger, Gacsály, Nagygéc, Patyod, Rozsály, Tyukod, Ura, Dorog, Balcani, Simian, Calul mic, Celul Mare, Ujfehérto, Nyirabrani, Nyirbacta și altele, la fel vor fi distruse și nucleele unite române din cele 16 parohii amintite mai sus.

Petre Petrinca

Buletin artistic

Reflecții în jurul picturii murale

De vorbă cu doamna **Olga Greceanu**

Doamna Olga Greceanu pictează mural... E meșteră în artă atât de grea și de rară a freștii... A avut în primăvara aceasta, în palatul arhitecturii, una din cele mai originale expoziții... și a scris o carte interesantă: „Compoziția murală“, carei sprijinea expoziția și explica multora tehnica specială a acestei picturi, foarte puțin cunoscută la noi... deși avem multe mănăstiri vechi ctitoricești, unde freștile donatorilor ar fi putut proiecta în viitor, un elan către această pictură, legând-o firesc cu un trecut de tradiție nobilă și demnă.

Când biserica străveche dela Măldărești își pierdea freștile surpate de ani, doamna Greceanu, a transpus pe ctitorii strămoșești, în cula familiei, dându-le încă darul unei vremelnice veșnicii...

Pictura murală este cu totul altceva, de cât pictura de chevalet. Una înseamnă natura transfigurată prin artă, cu relief, perspectivă, culoare violentă, clar obscur; adică fixarea în veșnicia artei, a unui moment exaltat, dintr'o natură care se schimbă mereu.. Cealaltă e o pictură, fără volum, pe două dimensiuni, unde descrierea trebuie înlocuită cu sentimental, mișcarea cu imobilitatea, vanitatea potretelor cu uniformitatea tipurilor.

E plană și stilizată, cu transparența culorilor.. Ea trebuie să facă parte din zid, să-i armonizeze forma geometrică în simetrie și ritm așa, încât dacă marginile zidului s'ar nărui, forma zidului să o păstreze fresca. Compoziția redusă la extrema simplitate, fără nimic particular, fără prea multe detalii.. putându-se numai la scenele religioase și istorice, ea dă la o parte ce a pierit păstrând, sugerând mai bine zis, printr'un ansamblu de linii, simbolul, eternitatea, ceea-ce nu piere niciodată. Pictura

de chevalet își avu expresia desăvârșită în Renaștere; unde după părerile doamnei Greceanu, se făcu greșala de a o transpune în frescă, și aci, din acest punct de vedere numai critică ea Cina lui Leonardo, pentru că sunt prea variate și de moment, distonând cu ansamblul arhitectural, figurile apostolilor, când unul din ei spune: „Intre voi se află un trădător“ și exaltează pe Pietro Lorenpetti, care a evocat „Scoborârea de pe cruce“, pe unul din panourile interioare ale Capelei din Assisi... luând seamă de stilul edificiului în pur stil gotic, obținând o unitate de concepție între structura ogivală a bolților și fresca, așezând trupul Domnului în diagonal, aplicând jur în prejur figuri cu spinări îndoite, după linia arcurilor laterale.. Figuri puține, Maica domnului care sărută mâna celui mort, cele două Marii și Magdalenă, au gesturi moderate, durere stăpânită, și la toate iese în vedere acelaș sentiment — tip de pietate, fără expresie, fără mișcare. Culorile sunt de paletă sobră, discretă stăpânită... o unificare sintetică de tonuri... care împing spre abstract, spre pierdere de relief, spre sugerarea de simbol.

Este deci cu totul altceva, decât o expoziție de pictură obișnuită și impresia pe care am avut-o când am pătruns în sala de expoziție a doamnei Greceanu, ci avem impresia că sunt în fața unei evocări egiptene, aci bizantină, aci de primitivism duecentesc italian... dar mai ales că mă aflu într'o biserică străbună, unită cu cula boerească printr'un gang cernit de piatră neagră, aci că evoc o pagină de cronică, transpusă în figuri... Așa „Madona Bucureștilui“ în spate turla vechi de biserici, formând fond, pară că a extras din oraș esența lui mistică; madona pare de piatră, cioplită ne'mlădios, brațul prea gros, dar mâna foarte boerească, cu degete, puse lungi, ținând un Isus ce pare un copil strengar de pe drum, prins în brațele mamei, fără voia lui, numai uitându-se extaziat la ochii prea mari, unde e parcă desperarea că trebuie să întâlnească atâta necredință, dar rămâne curios și șceptic al aceluiași București, cu adevărat simbolul lui.

Un „Ecce homo“, cu un călugăr dintr'un arhondaric al trecutului, eu nopțile supte în mătâni, pe lespezi reci de mănăstiri, cu gura care numai știe gustul cărnii dar de o pietate voită, formală, orientală. Spinii indicați ca o cusătură pe pânză. Acelaș

lucru putem spune de „*Punerea în mormânt*”. E drept că zidul nu poate da impresia de mlădios, acel ceva rigid ne dă mai de grabă naturalul corpului mort... femeile cum plâng cu aspectul hierofantidelor antice, care împing tabloul în vremurile lui. Atmosfera prinsă este însă mai degrabă schițată în modern... „*Isus ducându-și crucea*” O lucrare originală, pentru că deși frescă, pare cioplită într-o lespede de culoarea beige închis, cu părul în bucle asiriene, tot cu aceiași ciudată caracteristică în modern, dar ducându-te voit într-o antichitate din vremea lui, la locul lui aziatic de pe pământ. Din felul cum buza se lasă în părți, se simte că duce o cruce, cu greutatea tuturor păcatelor. Fondul bleu închis mat accentuează o intrare adâncă în noaptea orientală a suferinții în felul cum sunt închiși ochii lungi, se vede o izolare de lumea toată.

„*Trandafirli roșii și albi*”, cu viață fragedă, dar scoasă din piatră, parcă se scutură și sunt totuși veșnici.

„*Pietă*” Isus doarme, nu s’au zice că este mort și e bine prinsă nuanța morții lui Dumnezeu, numai femeia de pe pământ, cu tot harul, îl sărută ca orice mamă, care suferă imens.

„*Madona cu struguri*”, figură fină ovală, capul închinat, coada galbenă lunecând bine împletită în simplitatea bogăției devine pe tample.

„*Despina doamna*”. Măinele subțiri de femeie, subțiate de rasă, și spiritualizare aproape bolnăvicioasă a cărnii suptă de veacuri, într’un tipar ce fiecare generație îl afinează...

— De când ați început să pictați?

— La șaptesprezece ani, dar pictură murală nu fac decât din 1927.

— L’am cunoscut pe *Beaudouin*, profesorul meu de fizică, l-am văzut acasă câteva frești. Este însurat cu fata lui Iules Michelet. M’au poftit bine la un ceai, unde m’am înebunit după acest fel de pictură. E poate inferioară compoziția, dar merge atât de bine pentru biserici și cronici. Mai toate lucrările mele sunt în două culori; ca să pot obține cea mai mare simplitate, eu potolesc coloritul. Culoarea la mine iese din reflexe..

Și mă lasă brusc pentru a sta de vorbă cu cine întrase în acel moment...

Privesc o „*Salomee*” ce mă duce în extremul aziatism, cu

figura de un farmec rece și tăios. A îndeplinit o misiune, pe care nu a priceput-o, nici măcar nu a fost ofensată rece a rămas cu inutila ei frumusețe.

O „Doamna Chiajna“ cortegiu dintr'o cronică, rigidă în haina de catifea verde, plină de pulberea vechimii...

Iar vine Olga Greceanu lângă mine, arta ne familiarizează:

— De ce ai un cal albatru ?

— Așa a căzut lumina, așa am simțit... Puțin îmi pasă, dacă nu pare natural. Aruncă în compoziție o notă de fantezie, care e pecetea experienței mele de atunci.... Și iar dispare.

Mă uit așteptând-o, da „un călimar“ de altă dată figură fină de boer, ciudat subțiat în cărturărie, și retragere, pentru migălosul scris... degetele subțiri țin pană albă, cu o rafinărie firească a gingășiei sale întregi. A scris... dar un gând îi place așa de mult, încât îl urmărește cu ochii lungi, care visează lănced și-l obosește peste măsură, strângându-i figura într'un început de lene filozofică... La ce bun toate!...

Deodată o figură modernă, în frescă prea nefirească, pusă lângă doamna Elena Basarab... Pe masa acoperită cu fața de masă în pătrățele, caracteristică unui han la modă. Pe ea o sticlă verde, ce numai prin culoarea ei verde mat aducea absint, cocul modern sprijinit de zid, bluza verde.

— Unde vrei să o pui ? Unde ai pus-o în imaginație, când ai creat-o.

— E o femeie care m'a ajutat la Liège, o spălătoreasă. A intrat în bucătărie obosită și în loc să-i dau paharul de verde obligator, i-am dat sticla întregă. Așa moartă de oboseală cum era, m'a inspirat violent și i am făcut un crouis ce apoi l-am transpus în frescă... pour mon propre plaisir“.

Lumea plecase toată rămăsesem numai noi doi în seara care cobora.

— Când ai pus piciorul în străinătate ce te-a atras ?

— Am fost la Liège. M'a atras arta modernă extrem de avansată și bine înțeles m'am ambalat. Dar nu era ceva care să-mi rămăe, nu se potrivea cu caracterul meu, era ceva mai mult voit decât simțit și după ce am lucrat câtva timp artă modernă, văzând că nu mă satisface, am lăsat o pânză lungă în care timp n'am lucrat cât am gândit la pictură. Am rămas

d n arta modernă cu elementele principale, de simplificare, îndepărtarea detaliilor, cu principiul de a deforma natura, pentru a-mi creia un stil mai potrivit sentimentului meu, nu adeptul din școli și când am fost acum doi ani în Egipt și Palestina, am priceput ce este grandiosul și câtă majestate se poate obține prin linii. Intorcându-mă, am știut ce vreau cu pictura murală.

— Care-ți este... le Violon d'Ingres-- Bridge-ul.. Dar mai mult mă distrează să scriu critici de artă.

— Ce crezi de arta modernă, de acum?

— A ajuns la o banalitate, din care numai poate să iasă niți-un progres -- se vede o formulă ieșită dintr'un singur cap, nu dintr'o generație.

* * *

Salon oficial

Sâmbătă patru Aprilie, a fost inaugurat salonul oficial de de pictură și sculptură, în Palatul Artelor, din șoseaua Kiselef! Aceleași capete de premieră... Oameni pe care dacă ai dori să-i vezi, toți la un loc adunați, trebuie să cauți o asemenea ocazie... Poetul Minulescu cu ochii mobili și gura ironică. Domnul Țigara Samurcaș fără barbă, altul deci, cu totul altul, mă amuză de câte ori îi văd eu prietenia aceia figura, domnul Șoimescu îngrășat și impozant decând este administratorul casei școalelor... Ultimele tualete de la Paris și Londra pe siluete fugitive și ele, tablouri alături de cele de pe zid. La uvertură se face de toate numai la picturi nu se uită nimeni... Se spun vorbe sonore și oficiale, în ținută reglementară și figuri grave, se potinează, se glumește... Pictorii se plimbă indiferenți, streini de operile lor sau se vaită în treacăt că sunt nedreptățiți în felul cum li s'au prea dosit tablourile. Ensamblul e însă mediocru și banal... Lipsă de v ață adâncă, de inspirație adevărată. Artă cere mai multă suferință mai mult chin și cât mai mult idealism... Peisagiile, interiorurile poartă amintirea fugară a scenelor de cinematograf.. coborât prea inarmonios, prea exterior... Numai un Ioan Botezătorul sculptat cu mâini de pustnic întinse spre un

vag pustiu de gânduri, te impresionează adânc! E de Boris Caragea și figura lui deodată lângă mine, surprinsă și fericită că m'am oprit mai mult acolo, are în ochi verzi și intens visători, oglindită arta lui! O veneție originală de tot a Doamnei Anca Țigara prea dosită.. trebuie să o descoperi, chiar când te chiază de departe... Domul Berea are numai un peisagiu spălat de ploaie, și este bine prinsă amintirea ploii, pe iarba mai verde, colina mai veselă... Un autoportret de Domnișoara Mititelu te oprește mai mult... Surăzi fetii subțiri, delicată.. Este o rezervată se vede... Vai ei, de-i place viața și de aspiră la un colț de Paradis pe pământ.. Poate fi o mângâere că numai îngroșării la timp și suflet, îndrăzneții oriunde cuceresc viața? Cred că nu... Doamna Olga Greceanu cu freștele de care se vorbește pe lung în acest număr.. Mai ales cea favorită ei: „Coborârea de pe cruce“. Ea înșăși vioae și fină, alături de doamna Cuțescu Strok care ne învață pe amândouă că nu suntem feministe. Nu știm pe unde să ne găsim o scăpare. Doar pe ușa de afară, ce dă în aerul proaspăt și în idealul tablou al copacilor deabia înverziți... Cerul gris cu nuanțe de paletie imensă, aruncată în sus, și o singurătate în fine, prinsă în aripile albe înodate ale unui amurg de poezie lirică. .

Prin contrast, tabloul pictat de Dumnezeu, îmi râde cu melancolie și mă mângâie.

Lucca della Robbia

Insemnări.

S'au publicat notele intime ale lui Bethowen, păstrate la *Biblioteca din Berlin*. Ele apar cu un comentariu al profesorului Albert Leitzmann și o introducere scrisă de domnul Emanuel Buenzod. Uite câteva din ele:

„Resemnare, semnare adâncă la soarta ta. Numai ea te va putea face să primești sacrificiile pe care ți le cere „serviciul”. Ce luptă grea! Pregătește-ți lunga călătorie prin toate mijloacele. Dă tot ce este necesar pentru a-ți îndeplini dorința cea mai scumpă. Așa vei isprăvi prin a reuși fără a reuși la ideile tale.

Să nu mai fii om decât pentru altul, să renunți de a mai fi pentru tine. Pentru tine nu mai este fericire alta, decât cea din tine, pentru arta ta. Dumnezeu, dă-mi forță să mă înving pe mine. Nimic de-acum nu trebuie să mă mai înlănțue...”

„E mult de făcut pe pământul aceste, grăbește-te”.

Acela care lubește pe Dumnezeu, nu prețuște lumea decât atâta cât merită. Știe prea bine că i-a nu-i oferă nici o siguranță. Cultivă știința, nu este un alt drum mai sigur pentru om. Este acela ales de toți înțelepții. Cruță-ți drumu de a ofensa pe un prieten și mai ales pe *Prietenul incomparabil*. ect.

„*Speranza Cardini*” de Rene Millet.

Un roman francez cu subiect italian contemporan, care ne duce însă în vremea luptelor de partide politice din Evul-Mediu, sau la acele ale unui Cezar Borjia. E plin de peripeții, unde este amestecat gustul de-acum pentru romanele polițienești și scenele de cinematograf palpitate, dar cu o impresie mai serioasă de reportaj actual, de documentare socială, iubirea Speranzei Cardini din familie de răsunați fasciști, pentru antifașistul Enzia de Santis, amestecul prefectului interesat pentru că și el iubea, a. mofuri, aventuri, fugă..

Să fie oare adevărat? Cine călătorește acum în Italia este mai ales impresionat de liniștea serioasă de burghezia accentuată și creștină a familiei și mai ales o cedare totală și recunoscătoare în fața Ducelui. Numai o anumită presă internațională glăsuște astfel. Romanul însă ca roman este plăcut la citit și interesant în felul său.

M. F.

Am primit la redacție:

Blajul, Martie-Aprilie An III-3-4.
 Libertatea, IV, No. 7 Aprilie 1936.
 Bulletin Salésien, Nr. 594. Mai 1936.
 Farul nou, An III Nr. 15-16-17-18 1936.
 Viața An. XXII, Mai 1936 No. V.
 Informations Internationales Nr. 93, 94, 95, Av. 1936, 96, 97.
 Decalog, No. 2,3, 4, An I,
 Înălțarea, No. 5 Mai 1936.
 Dumineca, An XIII, Nr. 17, 18.
 Lumina Creștinismului An XXII 5, Mai.
 La revue au Touring club de France Mai, No. 498.
 Viața creștină, No. 18-21 Mai, II.
 Rex, hebdomadaire Apr. și Mai, 1936
 Annales des ablates de L'Assomtion, I. A. No. 2, Avril 1936.
 Solidaritatea, A. I. No, 22.
 Frontul N. R. serial II. No. 3. Apr. 1936.
 Preocupări Literare An. I. Vol. I. No. 4.
 Țara de mâine, An. II. No 2-3.
 Fântâna darurilor, Martie—Apr. An. VIII. 3—4.
 Vestitorul, A—XII No. 7, 8.
 Orientare, An. V. No, 3.
 Sept. An. III, No. 114, 115,

Cărți:

Pr. Ion Suciș, Pier Georgie Frassati. Blaj, preț. 30. 1936.

Director: L. BARRAL
RED. ȘI ADM.: STR. CRISTIAN TELL No. 18
BUCUREȘTI

Abonament: Anual 200 Lei

Exemplarul 20 „